

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

برنامه درسی

دوره کارشناسی

رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

گروه: علوم انسانی

به استناد مصوبه جلسه ۸۶۱ مورخ ۹۴/۳/۱۶ شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّمَّانِ الرَّحِيمِ

برنامه درسی دوره کارشناسی رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

کمیته: الهیات و معارف اسلامی

رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی
مقطع کارشناسی پیوسته

با استناد نامه شماره ۲۱/۱/۱۱۵۱۶۲ مورخ ۹۴/۶/۱۶ مبنی بر اجرای مصوبه هشتصد و شصت و یکمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی آموزشی مورخ ۹۴/۳/۱۶ درمورد تایید برنامه های بدون و دارای مجوز اجرای دانشگاه های گروه یک تا زمان بازنگری در شورای عالی برنامه ریزی آموزشی و با عنایت به مصوبه جلسه مورخ ۸۴/۲/۱۲ شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد در مورد برنامه کارشناسی پیوسته رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی، این برنامه تا زمان بازنگری مصوب تلقی می شود.

عبدالرحیم نوه ابراهیم

مدیر شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

لؤلؤ

برنامه درسی رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

تهیه و تدوین در

کمیته برنامه ریزی درسی گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی
دانشکده الهیات شهید مطهری دانشگاه فردوسی

این مجموعه در تاریخ ۱۲ اردیبهشت ۱۳۸۴ به تصویب بیست و دومین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه
فردوسی رسیده و قابل اجرایی باشد.

فهرست مطالب

۶	درآمد.....
۱۱	الف - دروس عمومی.....
۱۲	ب - دروس پایه.....
۱۳	ج - دروس تخصصی.....
۱۵	د - دروس اختیاری.....
۱۶	شرح درسها.....

بخش اول

شرح دروس پایه به ترتیب معین

۱۸	صرف (۱).....
۱۹	صرف (۲).....
۲۰	نحو (۱).....
۲۲	نحو (۲).....
۲۳	نحو (۳).....
۲۴	قرائت و درک متون معاصر.....
۲۵	قرائت و درک متون مطبوعاتی.....
۲۶	مهارتهای ترجمه.....
۲۷	تاریخ و سیره پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small> .....
۲۹	تاریخ و سیره پیشوایان معصوم <small>علیهم السلام</small> .....
۳۱	منطق (۱).....
۳۲	منطق (۲).....
	کلام و عقاید اسلامی.....

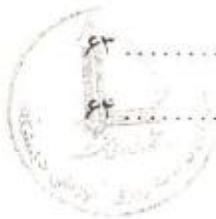

۳۵.....	آشنایی با فلسفه و عرفان اسلامی.....
۳۷.....	کلیات علوم حدیث.....
۳۹.....	آشنایی با تفسیر قرآن کریم.....
۴۱.....	اعراب قرآن و حدیث.....
۴۲.....	مبادی عمومی فقه.....
۴۳.....	مبادی خصوصی فقه.....
۴۴.....	مبادی اصول.....
۴۶.....	روش تحقیق و مرجع شناسی فقه و اصول.....

بخش دوم

شرح دروس تخصصی به ترتیب معین

۵۰.....	اصول فقه (۱).....
۵۱.....	اصول فقه (۲).....
۵۲.....	اصول فقه (۳).....
۵۳.....	اصول فقه (۴).....
۵۵.....	فقه (۱).....
۵۶.....	فقه (۲).....
۵۷.....	فقه (۳).....
۵۸.....	فقه (۴).....
۵۹.....	آیات الاحکام (۱).....
۶۰.....	آیات الاحکام (۲).....
۶۱.....	فقه تطبیقی (۱).....
۶۲.....	فقه تطبیقی (۲).....
۶۳.....	قواعد فقه (۱).....
۶۴.....	قواعد فقه (۲).....

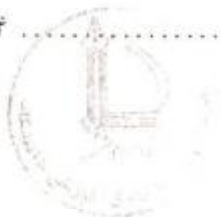

۶۵	..... تاریخ فقه و اجتهاد در مذاهب اهل سنت
۶۷	..... تاریخ فقه و اجتهاد در مکتب تشیع
۶۸	..... مبانی استنباط احکام مستحدثه
۷۰	..... کلیات علم حقوق
۷۲	..... مباحثی از حقوق مدنی (قواعد عمومی قراردادها)
۷۴	..... حقوق خانواده (۱)
۷۵	..... حقوق خانواده (۲)
۷۷	..... حقوق جزای عمومی اسلام
۷۹	..... حقوق جزای اختصاصی اسلام
۸۱	..... آئین دادرسی مدنی
۸۳	..... آئین دادرسی کیفری
۸۴	..... زبان تخصصی (۱)
۸۵	..... زبان تخصصی (۲)

بخش سوم

شرح دروس اختیاری

۸۷	..... کلیات علوم قرآنی
۸۸	..... حقوق اساسی
۹۰	..... حقوق بین الملل عمومی اسلام
۹۲	..... حقوق تجارت
۹۳	..... آرایش ترمی دروس
	جدول زمان بندی شده دروس کارشناسی فقه و مبانی حقوق اسلامی در طرح بازنگری
۹۴	..... (آرایش ترمی دروس)

درآمد

یکی از بایسته‌ترین نیازها در مسیر تحوّل نظام آموزش عالی و تحقیقات کشور بازبینی پیوسته برنامه‌های جاری به هدف رفع نقایص و کاستی‌ها و تحقق بایسته‌های نوین است که خوشبختانه این امر در اولویتهای جاری وزارت آموزش و تحقیقات و فن‌آوری قرار گرفته است. بی‌گمان دروس رشته‌های الهیات، به‌ویژه فقه و مبانی حقوق اسلامی به دلیل درگیر بودن با نیازهای عینی اجتماع که دم‌بدم در حال تحوّل و گذار می‌باشد از این مهمّ مستثنا نمی‌شود.

از هنگام تصویب «آئین نامه واکذارى اختیارات برنامه‌ریزی درسی به دانشگاهها» در تاریخ ۷۹/۲/۱۰ توسط وزیر محترم وقت علوم تحقیقات و فناوری و به دنبال اهتمام جدی‌تر مسئولان محترم دانشگاه فردوسی مشهد به این مقوله، جنب و جوش و تحرک مضاعفی در ساحت برنامه‌ریزیهای درسی پدید آمد. در این میان کمیته بازنگری دروس رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی مرکب از استادان مجرب و اعضای محترم هیئت علمی گروه طی فرایندی کلیه زمینه‌های مربوط به دروس این رشته را از حیث تعداد دروس، ترتیب دروس، منابع و متون درسی، شرح درسها، روشکافانه مورد بررسی و تحلیل قرار داده و سرانجام محصول این تلاش مبارک برنامه‌ای است که اکنون پیش رو قرار گرفته است.

اهداف برنامه:

در تهیه و تدوین این برنامه اهداف و رویکردهای زیر مورد توجه تام قرار داشته است:

الف - نگرش یکپارچه به دروس فقه و مبانی حقوق اسلامی به عنوان رشته مستقل دانشگاهی، در این باره، فقه و مبانی حقوق اسلامی نه به عنوان یکی از شاخه‌های الهیات بلکه به عنوان رشته‌ای با هویت یکپارچه و مستقل و دارنده اصول و مقومات و اهداف و مصالح خاص خود محسوب شده است. این نگرش جدید تأثیرات خود را در تنظیم دروس و رابطه میان آنها ببار آورده که از جمله می‌توان به تغییر عنوان دروس مشترک به دروس پایه و تنظیم نسبت جدید میان دروس پایه و تخصصی اشاره نمود.

ب - افزایش میزان اهتمام به دروس تخصصی و سعی در ایجاد تعادل و توازن لازم میان دروس پایه و تخصصی که با توجه به مصالح نفس‌الامری این رشته و رعایت قواعد باب تزاحم و تقدیم اهم بر مهم، عملاً به تغییر کفه دروس به نفع دروس تخصصی و صرف‌نظر کردن از بعضی دروس مشترک سابق و افزودن بایسته‌های تخصصی جدید انجامیده است.

ج - سعی در ایجاد انس و ارتباط نزدیکتر و محکم‌تر میان دروس فقه و حقوق و اهتمام افزونتر به دروس حقوقی و مطالعات تطبیقی که به افزایش قابل توجه واحدهای حقوقی منجر شده است.

د - غنابخشی مضمونی و ماهوی به برنامه از طریق کامل کردن شرح درسها، افزودن کمی و کیفی بر منابع معرفی شده حذف نظریات و آرای متروک، هماهنگ کردن عناوین و شرح درسها با مقتضیات زمان و مکان و بالا بردن ارزش و اعتبار علمی رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی از این طریق.

با توجه به اصول فوق‌الذکر، کمیته بازنگری دروس رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی با برگزاری دهها جلسه و نشست تخصصی و صرف وقت بسیار و مطالعات دقیق تطبیقی بر روی برنامه‌های مشابه و استفاده از رأی و نظر کارشناسان آگاه برنامه پیش رو را تهیه و تنظیم کرده است. این برنامه که در ابعاد گوناگون حاوی اصلاحات و تغییرات چشمگیر نسبت به برنامه گذشته می‌باشد، دارای مشخصات کلی ذیل است:

جمع دروس عمومی: ۱۱ واحد

جمع دروس پایه: ۴۹ واحد

جمع دروس تخصصی: ۷۲ واحد

جمع دروس اختیاری: ۱۲ واحد

جمع کل واحدها: ۱۴۴ واحد

مجموع واحدهای دروس معین ۱۳۲ واحد بوده و برای رسیدن برنامه به سقف مقرر (۱۳۶ واحد) دانشجو باید از میان جدول دروس اختیاری ۴ واحد به اختیار خود انتخاب نماید.

در پایان گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشکده الهیات شهید مطهری آمادگی قطعی خود را برای اجرای برنامه حاضر در اسرع وقت ممکن اعلام داشته و مستدعی است با حسن مساعدت مسئولان محترم روند اجرایی تصویب نهایی آن تسریع گردد.

اهداف رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

- الف - تربیت مربیان و مدرّسان فقه آشنا جهت جذب به مراکز آموزشی و تأمین کادرهای آموزشی در کلیه مقاطع تحصیلی.
- ب - تربیت کادرهای متخصص در مسائل فقه و حقوق اسلامی جهت جذب و به کارگیری در نهادهای قضایی و دولتی.
- ج - تربیت فقه پژوهان کارآمد برای تأمین نیازمندیهای مراکز فرهنگی کشور.
- د - فراهم آوردن زمینه جهت گسترش پژوهشهای فقهی و حقوقی به هدف پاسخگویی به پرسشهای فراروی جامعه و نظام.
- ه - کمک به بهینه‌سازی روند تعامل نهادهای حکومتی با مراکز دانشگاهی و ارتقای زیرساختهای فقهی و حقوقی آنها.
- و - فراهم کردن زمینه تحصیل فقه و مبانی حقوق اسلامی برای علاقمندانی که امکان کسب این علوم در حوزه‌های علمیه برای آنها وجود ندارد.
- ز - ایجاد آمادگی برای ادامه تحصیل در مقاطع تکمیلی ارشد و دکترا

جدول عناوین دروس کارشناسی

فقه و مبانی حقوق اسلامی

الف - دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیشنیاز
۱	تعلیم و تربیت اسلامی	۲ -	
۲	تربیت بدنی (۱)	۱ -	
۳	تربیت بدنی (۲)	۱	تربیت بدنی (۱)
۴	فارسی عمومی	۳ -	
۵	زبان انگلیسی عمومی	۳ -	
۶	جمعیت و تنظیم خانواده	۱ -	

ب - دروس پایه

ردیف	کلاس درس	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیشیاز
۱	۲۱	صرف (۱)	۲	-
۲	۲۲	صرف (۲)	۲	صرف (۱)
۳	۲۳	نحو (۱)	۴	صرف (۱)
۴	۲۴	نحو (۲)	۴	نحو (۱)
۵	۲۵	نحو (۳)	۴	نحو (۲)
۶	۲۶	قرائت و درک متون معاصر	۲	نحو (۳)
۷	۲۷	قرائت و درک متون مطبوعات	۲	نحو (۳)
۸	۲۸	مهارت‌های ترجمه	۲	نحو (۳)
۹	۲۹	تاریخ و سیره پیامبر اکرم	۲	-
۱۰	۳۰	تاریخ و سیره پیشوایان معصوم	۲	-
۱۱	۳۱	منطق (۱)	۲	-
۱۲	۳۲	منطق (۲)	۲	منطق (۱)
۱۳	۳۳	کلام و عقاید اسلامی	۲	-
۱۴	۳۴	آشنایی با فلسفه و عرفان اسلامی	۲	-
۱۵	۳۵	آشنایی با تفسیر قرآن کریم	۲	-
۱۶	۳۶	کلیات علوم حدیث	۲	-
۱۷	۳۷	اعراب قرآن و حدیث	۲	نحو (۳)
۱۸	۳۸	مبانی عمومی فقه	۲	-
۱۹	۳۹	مبانی خصوصی فقه	۲	مبانی عمومی فقه
۲۰	۴۰	مبانی اصول	۲	-
۲۱	۴۱	روش تحقیق و مرجع‌شناسی فقه و اصول	۳	-

جمع واحدها ۴۹ واحد

ج - دروس تخصصی

کد درس	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیشنیاز
۱۰۱	اصول فقه (۱)	۴	مبای اصول
۱۰۲	اصول فقه (۲)	۴	اصول فقه (۱)
۱۰۳	اصول فقه (۳)	۴	اصول فقه (۲)
۱۰۴	اصول فقه (۴)	۴	اصول فقه (۳)
۱۰۵	فقه (۱)	۴	مبای عمومی فقه
۱۰۶	فقه (۲)	۴	فقه تخصصی (۱)
۱۰۷	فقه (۳)	۴	فقه تخصصی (۲)
۱۰۸	فقه (۴)	۴	فقه تخصصی (۳)
۱۰۹	آیات الاحکام (۱)	۲	-
۱۱۰	آیات الاحکام (۲)	۲	آیات الاحکام (۱)
۱۳۱	فقه تطبیقی	۲	مبای عمومی فقه
۱۳۲	فقه مسائل خلافتی فریقین	۲	-
۱۳۳	قواعد فقه مدنی	۲	مبای عمومی فقه
۱۳۴	قواعد فقه جزائی	۲	-
۱۱۵	تاریخ فقه و اجتهاد در مذاهب اهل سنت	۲	-
۱۱۶	تاریخ فقه و اجتهاد در مکتب تشیع	۲	-
۱۱۷	مبانی استنباط احکام مستحدثه	۲	-
۱۱۸	کلیات علم حقوق	۲	-
۱۱۹	مباحثی از حقوق مدنی (قواعد عمومی قراردادها)	۲	-
۱۲۰	حقوق خانواده (۱)	۲	-
۱۲۱	حقوق خانواده (۲)	۲	حقوق خانواده (۱)

کُد درس	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیشنهاد
۱۲۲	حقوق جزای عمومی اسلام	۲	-
۱۲۳	حقوق جزای اختصاصی اسلام	۴	حقوق جزای عمومی اسلام
۱۲۴	آیین دادرسی مدنی	۲	-
۱۲۵	آیین دادرسی کیفری	۲	-
۱۲۶	زبان تخصصی (۱)	۲	-
۱۲۷	زبان تخصصی (۲)	۲	زبان تخصصی (۱)

جمع واحدها ۷۲ واحد

برطبق مصوبه سی و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه "فقه تطبیقی" جایگزین "فقه تطبیقی ۱" و "فقه مسائل خلافی فریقین" جایگزین "فقه تطبیقی ۲" و "قواعد فقه مدنی" جایگزین "قواعد فقه ۱" و "قواعد فقه جزائی" جایگزین "قواعد فقه ۲" شده و پیشنهادی دروس "آیین دادرسی کیفری" و "زبان تخصصی ۱" حذف می گردد.

فقه تطبیقی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: مبادی عمومی فقه

هدف: روش شناسی فقه تطبیقی و آشنایی با مسائل مشترک و اختلافی مذاهب اسلامی

سرفصلها:

فقه مذاهب اسلامی در موضوع حج

منابع:

اصلی: دروس فی الفقه المقارن، کتاب الحج، محمد ابراهیم جناتی

فرعی:

(۱) الفقه علی المذاهب الخمسة، محمد جواد مغنیه،

(۲) الفقه الاسلامی وادلتة، وهبة الزحیلی

(۳) بداية المجتهد ونهاية المقتصد، ابن رشد، جلد دوم،

(۴) الفقه علی المذاهب الاربعة، الجزیری.

برطبق مصوبه سی و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه این درس با کد ۱۳۱ جایگزین درس فقه تطبیقی ۱ می گردد

Handwritten signature

فقه مسائل خلافی فریقین

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با خصائص فقهی شیعه و مذاهب اهل سنت و ادله و مستندات طرفین

سرفصلها:

بررسی مقایسه‌ای آرا و ادله امامیه و مذاهب اهل سنت در موضوعات اختلافی زیر:
جمع بین صلاتین مسح و غسل پا در وضو، شهادت ثالثه، حی علی خیر العمل و تثنویب
در اذان فجر، جهره بسم الله، تکتف، امین و سجده بر زمین در نماز جمع بین صلاتین،
خمس، تقیه، نکاح موقت، طلاق سه گانه، عول و تعصیب در ارث

منابع:

اصلی: گزیده‌ای از منابع ذیل:

۱) الاعتصام بالکتاب والسنة، جعفر سبحانی

۲) النص والاجتهاد، شرف الدین موسوی

۳) مسائل فقهیه، شرف الدین موسوی

برطبق مصوبه سی و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه این درس با کد ۱۳۲ جایگزین درس فقه تطبیقی ۲ می گردد

قواعد فقه مدنی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: مبادی عمومی فقه

هدف: آشنایی با مهم‌ترین قواعد فقه مدنی و تبیین نقش و جایگاه مهم قواعد فقه در نظام حقوق اسلام و ایجاد انسجام ذهنی در دانشجویان از طریق آشنایی با قواعد بنیادین حقوقی اسلام

سرفصلها:

مقدمه شامل: کلیاتی در باب قاعده فقهی و فرقه‌های آن با مسأله اصولی، مسأله فقهی و...، اقسام قواعد فقهی، تاریخچه‌ای از نگارش قواعد فقهی

بررسی مفاد، ادله و مدارک و کاربردهای تعدادی از قواعد فقه مدنی شامل:

قاعده ید، قاعده ضمان ید، قاعده اتلاف، قاعده تسبیب، قاعده غرور، قاعده لاضرر، قاعده نفی حرج، قاعده صحت، قاعده تسلیط، قاعده سوق مسلمین، قاعده اقدام، قاعده استیمان، قاعده ضمان مقبوض به عقد فاسد، قاعده غرر، قاعده تلف مبیع قبل از قبض، قاعده لزوم، قاعده العقود تابعه للقصود، قاعده التلف فی زمن الخيار ممن لاختیاره.

منابع:

گزیده‌ای از منابع ذیل:

(۱) قواعد فقه، مصطفی محقق داماد، بخش مدنی

(۲) مائة قاعدة فقهية، محمد کاظم مصطفوی

(۳) قواعد فقه، ابوالحسن محمدی

(۴) القواعد الفقهية، سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج از کشور

برطبق مصوبه سی و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه این درس با کد ۱۳۳ جایگزین درس قواعد فقه ۱ می‌گردد

Handwritten signature

قواعد فقه جزائی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مهم‌ترین قواعد فقهی در بخش قضا و جزا و ایجاد انسجام ذهنی در دانشجویان از طریق آشنایی با قواعد بنیادین حقوق اسلامی

سرفصلها:

بررسی مفاد، ادله و مدارک و کاربردهای برخی از قواعد فقهی شامل:
قاعده بینه، قاعده اقرار، قاعده من ملک، قاعده الزام، قاعده قرعه، قاعده درء الحد، قاعده اکراه و اجبار، قاعده اضطرار، قاعده وزر، قاعده حرمت اعانه بر اثم، قاعده اقامة الحد إلى من الیه الحكم، قاعده توبه، قاعده جب، قاعده احسان، قاعده دم المسلم لا یتهد بهدرأ، قاعده لادیه لمن قتلہ الحد، قاعده ولایت حاکم بر ممتنع.

منابع:

گزیده‌ای از منابع ذیل:

۱) قواعد فقه، مصطفی محقق داماد، بخش جزایی و قضایی

۲) مائة قاعدة فقهیه، محمد کاظم مصطفوی.

۳) قواعد فقه، ابوالحسن محمدی

۴) القواعد الفقهية، سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج از کشور.

برطبق مصوبه سی و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه این درس با کد ۱۲۴ جایگزین درس قواعد فقه ۲ می گردد

Handwritten signature

زبان تخصصی (۱)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با متون و مصطلحات فقهی به زبان انگلیسی و کسب مهارت لازم جهت مطالعه و تحقیق در متون خارجی.

سرفصلها:

قرائت و ترجمه چند متن منتخب فقهی در بخشهای عبادیات و معاملات و موضوعاتی همچون، نماز، زکات، حج، تجارت، نکاح، ارث، وصیت، حدود، قضا و شهادت و ...
توضیح: ضروری است این درس با مشارکت فعال دانشجویان در امر ترجمه و تحقیق در متون و مقاله نگاری همراه گردد.

منابع: The Encyclopedia of Islam.

برطبق مصوبه سی و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه پیشنیازی این درس حذف می گردد.

ایلی

آئین دادرسی کیفری

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با اصول دادرسی کیفری در اسلام و روشهای نوین دادرسی

سرفصلها:

اصول و مبانی قضا در قانون اساسی جمهوری اسلامی

اصول محاکمات جزایی

صلاحیت محاکم جزایی

قرارهای محدود کننده آزادی

فرجام خواهی از احکام جزایی

اقدامات تأمینی

منابع:

اصلی: آئین دادرسی کیفری و مقدمه آن پیرامون اصول قضا در قانون اساسی

فرعی:

(۱) آشنایی با آیین دادرسی و داوری اسلامی، سیدرضا موسوی

(۲) کلیه شروح آیین دادرسی کیفری

برطبق مصوبه سی و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه پیشنیازی این درس حذف می گردد

امری

فقه (۱)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: مبادی عمومی فقه

هدف: آشنایی با مباحث فقه امامیه در بخش عبادیات و برخی روشهای استدلالی فقهی جهت کسب آمادگی برای ورود در فقه استدلالی و اجتهادی

سرفصلها:

فقه عبادیات شامل مباحث کتاب الطهارة، صلوة، زکات، خمس، صوم، امر به معروف و نهی از منکر، کفارات و نذر

منابع:

اصولی: ۱- تحریر الروضة، امینی و آیتی (چکیده الروضة البهية، شهید ثانی).

۲- شرایع الاسلام، محقق حلی،

و بکارگیری آرای فقهی معاصر از منابع آن

فرعی:

۱) دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، محمدباقر ایروانی،

۲) فقه الامام جعفر الصادق، محمد جواد مغنیه

۳) تحریر الوسيله، امام خمینی (ره)

ج - دروس تخصصی

ردیف	کد درس	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیشنیاز
۱	۱۰۱	اصول فقه (۱)	۴	مبادی اصول
۲	۱۰۲	اصول فقه (۲)	۴	اصول فقه (۱)
۳	۱۰۳	اصول فقه (۳)	۴	اصول فقه (۲)
۴	۱۰۲	اصول فقه (۴)	۴	اصول فقه (۳)
۵	۱۰۵	فقه (۱)	۴	مبادی خصوصی فقه
۶	۱۰۶	فقه (۲)	۴	فقه تخصصی (۱)
۷	۱۰۷	فقه (۳)	۴	فقه تخصصی (۲)
۸	۱۰۸	فقه (۴)	۴	فقه تخصصی (۳)
۹	۱۰۹	آیات الاحکام (۱)	۲	-
۱۰	۱۱۰	آیات الاحکام (۲)	۲	آیات الاحکام (۱)
۱۱	۱۱۱	فقه تطبیقی (۱)	۲	مبادی خصوصی فقه
۱۲	۱۱۲	فقه تطبیقی (۲)	۲	فقه تطبیقی (۱)
۱۳	۱۱۳	قواعد فقه (۱)	۲	مبادی فقه - مبادی اصول
۱۴	۱۱۴	قواعد فقه (۲)	۲	قواعد فقه (۱)
۱۵	۱۱۵	تاریخ فقه و اجتهاد در مذاهب اهل سنت	۲	-
۱۶	۱۱۶	تاریخ فقه و اجتهاد در مکتب تشیع	۲	-
۱۷	۱۱۷	مبانی استنباط احکام مستحدثه	۲	-
۱۸	۱۱۸	کلیات علم حقوق	۲	-
۱۹	۱۱۹	مباحثی از حقوق مدنی (قواعد عمومی قراردادها)	۲	-
۲۰	۱۲۰	حقوق خانواده (۱)	۲	-
۲۱	۱۲۱	حقوق خانواده (۲)	۲	حقوق خانواده (۱)

ردیف	کد درس	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیشنیاز
۲۲	۱۲۲	حقوق جزای عمومی اسلام	۲	-
۲۳	۱۲۳	حقوق جزای اختصاصی اسلام	۲	حقوق جزای عمومی اسلام
۲۴	۱۲۴	آیین دادرسی مدنی	۲	-
۲۵	۱۲۵	آیین دادرسی کیفری	۲	آیین دادرسی مدنی
۲۶	۱۲۶	زبان تخصصی (۱)	۲	زبان عمومی
۲۷	۱۲۷	زبان تخصصی (۲)	۲	زبان تخصصی (۱)

جمع واحدها ۷۲ واحد

د- دروس اختیاری

ردیف	کد درس	عنوان درس	تعداد واحد
۱	۲۰۱	آشنایی با ادیان بزرگ	۲
۲	۲۰۲	مبانی جامعه‌شناسی	۲
۳	۲۰۳	کلیات علوم قرآنی	۲
۴	۲۰۴	حقوق اساسی	۲
۵	۲۰۵	حقوق بین‌الملل اسلام	۲
۶	۲۰۶	حقوق تجارت	۲

توضیح: برای تأمین سقف واحدهای درسی (۱۳۶ واحد) دانشجویان رشته فقه مُلزم می‌باشند ۴ واحد درسی از میان جدول فوق به اختیار خود انتخاب کنند.

شرح درسا

بخش اول

شرح دروس پایه به ترتیب معین

صرف (۱)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: فراگیری قواعد علم صرف و آشنایی با ساختار فعل در زبان عربی

سرفصلها:

تعریف علم صرف، موضوع علم صرف، ضرورت یادگیری و فوائد آن

کلمه و اقسام آن، جامد و مشتق، حروف اصلی و زائد، وزن و قواعد آن

مباحث صرف فعل:

فعل و اقسام آن از حیث زمان، معلوم و مجهول، جامد و منصرف، خبر و انشاء، صحیح و معتل انواع معتل و قواعد اعلال، مضاعف و مهموز، لازم و متعدی، ثلاثی و رباعی، مجرد و مزید، اوزان مزید، صناعتی و غیر متصرف و اسم فعل، حالات فعل ماضی و فعل مضارع توضیح: ضروری است آموزش قواعد صرف به صورت تطبیقی و کاربردی و همراه با تمرین مستمر از سوی دانشجو، ارائه تکلیف پیوسته و ارزیابی دقیق از سوی استاد انجام شود.

منابع:

اصلی: صرف ساده، محمدرضا طباطبائی

فرعی:

(۱) جامع الدروس العربیة، مصطفی الغلابینی، جزء ۱

(۲) زبان قرآن، حمید محمدی، کتاب صرف

(۳) مبادئ العربیة، رشید شرتونی، ج ۴

صرف (۲)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: صرف (۱)

هدف: فراگیری قواعد علم صرف و آشنایی با ساختار اسم در زبان عربی

سرفصلها:

مباحث صرف اسم:

اسم و اقسام آن، مصدر و اقسام آن، مصدر اصلی، میمی، صناعی، اسم مصدر، اسم فاعل و مفعول، صفت مُشَبَّهه، صیغهٔ مبالغه، افعال تفضیل، اسم مکان، اسم زمان، اسم آلت مذکر و مؤنث و اقسام آن، علامات تأنیت، مفرد و مثنی و جمع، جمع سالم و مکسر، قَلَّتْ و کثرت، منتهی الجموع، اسم جمع منسوب، مصغَر معرفه و نکره، اقسام معرفه، علم، معرف به دال، ضمیر، اسم اشاره، موصول، مضاف،

منادی

اعراب و بنای اسماء، معرب و مبنی

اعداد و اقسام آن قواعد قرأنت و کتابت

منابع:

اصلی: صرف ساده، محمدرضا طباطبائی

فرعی:

(۱) جامع الدروس العربیة، غلائیینی، ج ۱ و ۲

(۲) زبان قرآن، حمید محمّدی، کتاب صرف

(۳) مبادیء العربیة، رشید شرتونی، ج ۲

نحو (۱)

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: صرف (۱)

هدف: فراگیری قواعد علم نحو و آشنایی با نقش کلمات و ساختار جملات در زبان عربی و کسب توانایی لازم برای فهم درست متون و عبارات عربی
سرفصلها:

پیش درآمد شامل: تعریف علم نحو، موضوع علم نحو، ضرورت فراگیری علم نحو و فواید آن

کلمه و اقسام آن، اعراب و بنا و انواع آن دو

مباحث اعراب فعل: افعال مبنی و مُعرب، اعراب و بنای فعل مضارع

مباحث اعراب اسم: اسم معرب و مبنی، غیر منصرف

انواع اعراب اسم:

الف: مرفوعات:

فاعل و نائب فاعل، مبتدا و خبر، اسم کان و دیگر افعال ناقصه، اسم افعال مقاربه، ماولای مشبّه به لیس، خبر إنّ و مانند آن، خبر لای نفس جنس، ضمیر شأن، شرح احکام هر یک از موارد مذکور

توضیح: ضروری است آموزش قواعد نحو به صورت تطبیقی و کاربردی و همراه با تمرین مستمر از سوی دانشجو و ارائه تکلیف پیوسته و ارزیابی دقیق از سوی اُستاد انجام شود.

منابع:

اصلی: جامع الدروس العربیة، مصطفی الغلائینی

فرعى:

- ١) القواعد الأساسية، احمد الهاشمى
- ٢) المبادئ العربية، رشيد الشرتونى
- ٣) النحو الوافى، عباس حسن، ج ١
- ٤) النحو الواضح، على الجارم

نحو (۲)

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: نحو (۱)

هدف: فراگیری قواعد علم نحو و آشنایی با نقش کلمات و ساختار جملات در زبان عربی و کسب توانایی لازم برای فهم درست متون و عبارات عربی
سرفصلها:

انواع اعراب اسم؛ بخش دوّم: منصوبات

مفعول به و احکام آن، مباحث تابعه: حروف مشبّهه، تحذیر، اغراء، اختصاص، اشتغال،

تنازع، مفعول مطلق، مفعول له، مفعول معه، شرح احکام هر کدام

حال، تمیز، افعال تفضیل افعال مدح و ذم، استثنا، منادی، شرح اقسام و احکام هر کدام

منابع:

اصلی: جامع الدروس العربیة، مصطفی الغلائینی

فرعی:

(۱) القواعد الأساسیة، احمد الهاشمی

(۲) المبادئ العربیة، رشید الشّرتونی

(۳) النحو الوافی؛ عباس حسن، ج ۲

(۴) النحو الواضح، علی الجارم

نحو (۳)

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: نحو (۲)

هدف: فراگیری قواعد علم نحو و آشنایی با نقش کلمات و ساختار جملات در زبان

عربی و کسب توانایی لازم برای فهم درست متون و عبارات عربی

سرفصلها:

انواع اعراب اسم؛ بخش سوّم؛ مجرورات

حروف جر، شرح موارد و احکام آن، اضافه، اقسام و احکام آن

مبحث توابع: تعریف تابع و انواع آن، نعت، تأکید، بدل، عطف بیان، حکایت، حروف

عطف، شرح احکام هر کدام

مبحث حروف: اقسام حروف، حروف جر، تنبیه، تفسیر، قسم، استقبال، تأکید، استفهام،

جواب، نفی، تحضیض و تندیم، شرط، تفصیل، مصدر، حروف زیادت و ...

مبحث جُمل: انواع جمله ها و احکام اعرابی آن

منابع:

اصلی: جامع الدّروس العربیة، مصطفی الغلائینی

فرعی:

۱) القواعد الأساسیة، احمد الهاشمی

۲) المبادئ العربیة، رشید الشّرتونی

۳) النّحو الوافی؛ عباس حسن، ج ۳

۴) النّحو الواضح، علی الجارم

قرائت و درک متون معاصر

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: نحو (۳)

هدف: آشنایی با متون معاصر زبان عربی و کسب توانایی نسبی در درک و تحلیل این

متون

سرفصلها:

برگزیده‌ای از آثار مؤلفان معاصر جهان عرب از قبیل:

محمد جواد مغنیه، مصطفی منفلوطی، عباس محمود عقاد، طه حسین، محمد عبده،

جرجی زیدان، عبدالفتاح عبدالمقصود، احمد امین یوسف قرضاوی، محمد مهدی شمس

الذین.

منابع: گزیده‌ای از کتاب درس اللغة والأدب، محمد محمدی ج ۱ و منتخبی از آثار

نامبردگان.

قرائت و درک متون مطبوعاتی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: نحو (۳)

هدف: آشنایی با ادبیات معاصر از طریق قرائت و درک متون مطبوعاتی و اینترنتی.

سرفصلها:

نمونه‌هایی از متون جراید و مجلات و مقالات مندرج در پایگاههای مشهور اینترنتی از

قبیل:

مجلات و روزنامه‌های الرأی العام، الحياة، الدستور، البيان، الشرق الأوسط، الاحرام،

الریاض، الجزيرة، کیهان العربی، الوفاق، مجلة العالم، مجلة الهدی.

پایگاههای اینترنتی:

1) Islamonline.net

2) alalam.ir

3) aljazeera.net

4) manarcom.com

منابع: گزیده‌ای از منابع فوق.

مهارتهای ترجمه

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: نحو (۳)

هدف: برخورداری از توانایی نسبی در زمینه ترجمه متون از عربی به فارسی و بالعکس و شناخت برخی از اسلوبها و قواعد فن ترجمه در زبان عربی
سرفصلها:

کلیاتی در باب ترجمه از قبیل تعریف ترجمه، عناصر اصلی ترجمه، شروط مترجم، امانت در ترجمه، حذف و اضافه در ترجمه ساختارهای زبان عربی، بند، جمله، عبارت عناصر اصلی و فرعی در جمله‌ها، واژه‌شناسی و معانی واژه‌ها، فرهنگهای لغت و استفاده از آنها، اسامی خاص و برخورد با آنها در ترجمه، اصطلاحات ترجمه و اصطلاح‌نامه‌ها، حروف و دخالت آنها در معانی و نحوه برخورد با آنها در ترجمه، ملاحظات ماهوی مربوط به متن، سبک، زمینه علمی، مؤلف و زمان پدید آمدن اثر واژه‌شناسی و واژه‌سازی در فارسی، مقایسه الگوهای واژه‌سازی و جمله‌سازی در عربی و فارسی ترکیبهای وصفی و اضافی در فارسی و عربی، جمله‌های متداخل، پیوندهای درون جمله‌ای: صفت و موصوف، حال و ذوالحال مبتدا و خبر، صله و موصول، جار مجرور، ضمیر و مرجع

توضیح: تبیین مباحث این درس از سوی استاد لزوماً با ارائه متون و عبارات نمونه و کار عملی منظم در هر جلسه همراه گردد.

منابع: گزیده‌ای از منابع ذیل

(۱) فن ترجمه، یحیی معروف

(۲) روشهایی در ترجمه از عربی به فارسی، رضا ناظمیان

(۳) آموزش زبان عربی ۱ و ۲ آذرتاش آذرنوش

(۴) درآمدی بر مبانی ترجمه، عنایت الله فاتحی نژاد و سیدبابک فرزانه

تاریخ و سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با وقایع تاریخی عصر بعثت و ابعاد سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

سرفصلها:

اوضاع جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی شبه جزیره العرب مقارن با ظهور اسلام
ولادت پیامبر، نسب آن حضرت، دروان شیرخوارگی و کودکی تحت سرپرستی

عبدالمطلب

زندگی پیامبر در دوران جوانی، ازدواج با خدیجه، مقدمات بعثت
داستان بعثت، دعوت پنهانی، شروع دعوت علنی و پیامدهای آن، نخستین مسلمانهای
مرد و زن، رویارویی مسلمانان و مشرکان، مقاومت‌های مسلمانان

هجرت به حبشه، حصر در شعب ابی طالب، پیامدهای حصر، وفات ابوطالب و خدیجه
داستان شکافتن ماه، واقعه معراج

آشنایی مردم یثرب با پیامبر، مقدمات هجرت، پیمان عقبه اول و دوم، توطئه دارالندوه،
لیلة المبيت، هجرت پیامبر ورود به مدینه، تأسیس دولت اسلامی، پیمان برادری، منشور
مدینه، ازدواج علی و فاطمه

حوادث مهم سالهای حضور در مدینه؛ غزوات: بدر، أحد، احزاب، بنو قریظه، بنو
مصطلق، خیبر، مکه، حنین، تبوک، صلح حدیبیه و پیامدها، فتح مکه، داستان مباحله، حجة

الوداع

آشنایی با شخصیت و فضائل پیامبر اکرم، معرفی همسران، فرزندان آن حضرت

ویژگیهای کلی سیره پیامبر در دو عصر مکه و مدینه به تفکیک

منابع:

اصلی: چکیده تاریخ اسلام دکتر محمد ابراهیم آیتی

فرعی:

- ۱) سیرة رسول الله و اهل بيته ج ۱، مؤسسه بلاغ
- ۲) الصّحيح من سيرة الرّسول الأعظم، جعفر مرتضى عاملى
- ۳) خاتم النبیین، محمد ابوزهره
- ۴) تاریخ سیاسى اسلام، رسول جعفریان
- ۵) تاریخ تحلیلى اسلام، دکتر شهیدی
- ۶) فروغ ابدیت، جعفر سبحانی
- ۷) تاریخ الاسلام، سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج از کشور، ج ۱
- ۸) تاریخ صدر اسلام، غلامحسین زرگرنژاد

تاریخ و سیره پیشوایان معصوم علیهم السلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مهم‌ترین وقایع و رخداد‌های دوران زندگی معصومان و آگاهی تحلیلی نسبت به ابعاد فکری و سیاسی سیره آن بزرگواران
سرفصلها:

وقایع غدیر، رحلت پیامبر، سقیفه و ماجراهای بعد، مواضع امام علی علیه السلام در برابر خلفا
بیعت با علی علیه السلام: اصول و مبانی حکومت و سیاست علوی، امام و معارضان،
بیکارهای جمل، صفین، نهروان، ریشه‌ها و پیامدها، شهادت امام علی علیه السلام
امامت امام حسن، تحلیل صلح با معاویه، علل و اسباب و پیامدها
امامت امام حسین، ریشه‌های نهضت عاشورا، ماهیت نهضت و پیامدها
حیات سیاسی و فکری امامان معصوم پس از امام حسین علیه السلام، عصر امام سجاد علیه السلام
و صادقین علیه السلام، عصر امام کاظم علیه السلام و امام رضا علیه السلام، عصر جواد علیه السلام و
عسکریین علیه السلام، مقدمات غیبت، شروع غیبت صغری، شناخت مهم‌ترین جریان‌های فکری و
سیاسی هر دوره

سیره‌شناسی پیشوایان؛ اصول مشترک، راز تعارض سیره‌ها

منابع:

اصلی: حیات فکری و سیاسی امامان شیعه، رسول جعفریان

فرعی:

(۱) سیره رسول الله و اهل بیت، ج ۲، مؤسسه بلاغ

(۲) قبسات من سیره القادة الهداة، سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج از کشور

٣) الأئمة الاثني عشر، عادل اديب

٤) فروع ولايت، جعفر سبحاني

٥) سيرة الأئمة الاثني عشر، هاشم معروف حسني ج ١ و ٢

منطق (۱)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با کلیات و مسائل علم منطق و برخی روشهای استدلال منطقی جهت کسب مهارت لازم در بکارگیری آنها در مباحث فقهی و اصولی
سرفصلها:

تعریف منطق، موضوع، غرض و فائده آن، جایگاه منطق در تقسیم بندی علوم
تصور و تصدیق و اقسام آن دو، تعریف علم، علم ضروری و نظری
مباحث الفاظ: دلالت و اقسام آن، انواع دلالت لفظی تقسیمات الفاظ
مباحث کلی: جزئی و کلی، مفهوم و مصداق، متواطی و مشکک، نسب اربعه، تقسیمات
حمل، کلیات خمس: نوع، فصل، ذاتی و عرضی
حدود و تعریفات: شروط تعریف، اقسام تعریف، تقسیم و اهمیت آن، شروط تقسیم منطقی
احکام قضایا: حملیه و شرطیه، موجبه و سالبه، وجهه و مطلقه، متصله و منفصله
تناقض، تعریف تناقض و شروط آن، چگونگی استدلال به آن
عکس مستوی و عکس نقیض و چگونگی استدلال به آن
منابع:

اصلی: المنطق و مناهج البحث، عبدالهادی فضلی

فرعی:

(۱) المنطق، محمدرضا مظفر

(۲) منطق صوری، محمد خروانساری

(۳) تلخیص المنطق، اکبر ترابی

(۴) رهبر خرد، محمود شهابی

(۵) تحریر منطق، علی شیروانی

منطق (۲)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با روشهای استدلال منطقی و صنایع منطقی جهت کسب مهارت لازم در بکارگیری آنها در مباحث فقهی و اصولی

سرفصلها:

مباحث استدلال منطقی:

قیاس و تقسیمات آن؛ اقترانی و استثنائی، اشکال اربعه اقترانی

استقراء: تعریف و اقسام آن

تمثیل: تعریف و ارکان آن

سایر موارد: تحلیل و ترکیب

مبحث صناعات خمس:

مبادی قیاس: یقینیات، مظنونات، مشهورات، و همیات، مسلّمات، مقبولات، مشهورات،

مخیلات

صنعت برهان: حقیقت برهان، برهان لقی و انی

صنعت جدل؛ مقایسه جدل و برهان

صنعت خطابه؛ ارکان و اجزای خطابه، فرق خطابه و جدل

صنعت شعر؛ تعریف و فائده آن

صنعت مغالطه؛ مفهوم مغالطه و فائده آن، اجزای صفت مغالطه

منابع:

اصلی: المنطق و مناهج البحث، عبدالهادی فضلی

فرعی:

- ۱) المنطق، محمدرضا مظفر.
- ۲) منطق صوری، محمد خوانساری
- ۳) تلخیص المنطق، اکبر ترابی
- ۴) رهبرخرد، محمود شهابی
- ۵) تحریر منطق، علی شیروانی
- ۶) منطق کاربردی، علی اصغر خندان

کلام و عقاید اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مبانی علم کلام و تحکیم باورهای عقیدتی بر محور کلام شیعه
سرفصلها:

مقدمه شامل: علم کلام، تعریف، موضوع، هدف و فائده آن
پیدایش علم کلام، آشنایی با مهم‌ترین فرقه‌های کلامی و عقاید آنان، معتزله، اشاعره
عقاید امامیه:

توحید، اثبات ذات باری، صفات ثبوتی و سلبی، رؤیت، بقاء، علم و اراده الهی
عدل، حُسن و قبح عقلی، اختیار، لطف، غرض در افعال خداوند
نبوت عامه، عصمت انبیاء، نبوت خاصه، خاتمیت، معجزه
امامت، مبانی عقیدتی امامیه در مبحث امامت: نص، عصمت
معاد، ادله امکانی و وقوعی، معاد جسمانی و روحانی، ثواب و عقاب، شفاعت و توبه
منابع: گزیده‌ای از منابع ذیل:

(۱) الالهیات علی هدی العقل والکتاب والسنة، جعفر سبحانی

(۲) المعارف الالهية فی شرح عقاید الامامیه، خرازی

(۳) مجموعه جهان‌بینی اسلامی، مرتضی مطهری

(۴) عدل الهی، مرتضی مطهری

(۵) آموزش عقاید، محمدتقی مصباح یزدی

(۶) عقاید الامامیه، محمدرضا مظفر

آشنایی با فلسفه و عرفان اسلامی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی اجمالی با فلسفه و عرفان اسلامی و مصطلحات آن دو و کاربرد این

علوم در مطالعات اصولی و فقهی

سرفصلها:

بخش اول: فلسفه

تعریف فلسفه، موضوع، هدف و فایده آن، روش و مبادی فلسفه، فرق فلسفه و کلام

اسلامی

گزارشی اجمالی از سیر تاریخی فلسفه در مغرب زمین و در میان مسلمانان، روش

فلسفی منشاء و اشتراق، روشهای فکری اسلامی، حکمت متعالیه

مسائل فلسفه اسلامی: وجود و ماهیت، عینی و ذهنی، وجوب و امکان و امتناع، علت و

معلول، جوهر و عرض، حدوث و قدم، ثبات و تغییر، الهیات بالمعنی الاخص.

بخش دوم: عرفان اسلامی

تعریف عرفان، غرض و فائده آن

گزارش تاریخی، ظهور عرفان در اسلام، تاریخچه عرفان اسلامی، عرفا و متصوفه

مسلمان

عرفان نظری و عملی، شریعت، طریقت، حقیقت، منازل و مقامات، مصطلحات عرفان

اسلامی

منابع:

اصلی: آشنایی با علوم اسلامی، مرتضی مطهری، بخشهای فلسفه و عرفان

فرعی:

- ۱) آموزش فلسفه، محمدتقی مصباح یزدی
- ۲) آشنایی با عرفان و تصوف، یحیی یثربی
- ۳) آشنایی با علوم اسلامی (فلسفه)، رضا برنجکار
- ۴) تاریخ فلسفه اسلامی، حنا فاخوری
- ۵) مبانی عرفان و تصوف، قاسم انصاری
- ۶) مبانی عرفان اسلامی، محمدتقی مدرّسی

کلیات علوم حدیث

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با دانش حدیث و شاخه‌های آن و مهم‌ترین مفاهیم و مصطلحات.

سرفصلها:

مقدمه شامل: جایگاه حدیث در علوم اسلامی، رابطه فقه با حدیث

اصطلاحات و مفاهیم: حدیث، خبر، روایت، سنت، اثر، سند، متن، حدیث قدسی

تقسیم اجمالی شاخه‌های علم الحدیث: تاریخ حدیث، درایة الحدیث، رجال حدیث

تاریخ حدیث:

گزارشی مختصر از تاریخ حدیث اهل سنت، تدوین حدیث و جوامع حدیثی

گزارشی مختصر از تاریخ حدیث شیعه، تدوین حدیث و جوامع حدیثی

درایة الحدیث: تعریف درایة الحدیث، مهم‌ترین مصطلحات درایة الحدیث (شیعه و اهل

سنت)، صحیح، حسن، موثق، ضعیف، مسند مرسل، مرفوع، مجهول، موضوع، مقبول،

معتبر، مقطوع، شاذ و ...

رجال: تعریف علم رجال، ضرورت علم رجال، شرائط راوی و شیوه‌های احراز آن،

الفاظ توثیق و تضعیف، توثیق عام و توثیق خاص، تعارض جرح و تعدیل، آشنایی با

مهم‌ترین منابع رجالی شیعه و اهل سنت

منابع:

گزیده‌ای از منابع ذیل:

۱) علم الحدیث، کاظم مدیرشانه‌چی

۲) اصول الحدیث و احکامه، جعفر سبحانی

- ۳) اصول علم الرجال، عبدالهادی فضلی
۴) کلیات فی علم الرجال، جعفر سبحانی
۵) منهج النقد فی علوم الحدیث، نورالدین عتر
۶) تاریخ حدیث، کاظم مدیرشانه چی
۷) تاریخ حدیث، مجید معارف
۸) اصول الحدیث، عبدالهادی فضلی
۹) آشنایی با علوم حدیث، علی نصیری

آشنایی با تفسیر قرآن کریم

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: ۲ واحد

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با اصول و مبانی تفسیر قرآن کریم، روشهای تفسیری و کسب آمادگی برای قرائت و فهم متون تفسیری.

سرفصلها:

تعریف دانش تفسیر، جایگاه و ضرورت آن، فرق تفسیر و تأویل، تفسیر به رأی، دانشهای مقدماتی برای مفسر، سیر تاریخی تفسیر، تفسیر در عصر پیامبر، صحابه و تابعان، نقش ائمه اهل البیت در تفسیر قرآن.

مکاتب تفسیری: تفسیر نقلی، کلامی، فلسفی، عرفانی، فقهی، ادبی و بلاغی، روش تفسیر قرآن به قرآن، برداشتهای علمی از قرآن ارائه دست کم یک نمونه تفسیری از هر یک از موارد مذکور برای آشنایی دانشجویان با هر یک از مکاتب و روشهای تفسیری، آشنایی با مفسران مشهور جهان سنت و شیعه و آثار تفسیری ایشان

منابع: گزیده‌ای از منابع ذیل:

۱) الکشاف، جارالله زمخشری به عنوان تفسیر ادبی و بلاغی

۲) التبیان، محمدبن حسن طوسی به عنوان تفسیر کلامی و ادبی

۳) مجمع البیان، حسن بن علی طبرسی به عنوان تفسیر ادبی و جامع

۴) مفاتیح الغیب، فخرالدین رازی به عنوان تفسیر کلامی

۵) تفسیر القرآن الکریم، صدر المتألهین شیرازی به عنوان تفسیر عرفانی

۶) المیزان، محمدحسین طباطبائی به عنوان تفسیر جامع و قرآن به قرآن

٧) الجواهر في تفسير القرآن، طنطاوى به عنوان تفسير علمى

٨) الدر المنثور، جلال الدين سيوطى به عنوان تفسير نقلى

٩) نورالثقلين، الحويزى به عنوان تفسير نقلى

اعراب قرآن و حدیث

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: نحو (۳)

هدف: آشنایی با چگونگی ترکیب و تحلیل دستوری متون دینی، اعم از قرآن و حدیث و کسب مهارت در تطبیق قواعد صرف و نحو بر آیات و احادیث
سرفصلها:

قرائت و تجزیه و ترکیب چند متن قرآنی و روایی

الف) قرآن کریم: سوره‌های حمد، بلد، شمس، لیل، ضحی، انشراح، تین، قدر، بیته، زلزال، عادیات، قارعه، تکاثر، همزه، فیل، قریش، ماعون، کوثر، کافرون، نصر، مسد، اخلاص، فلق و ناس.

ب) احادیث: متون نمونه‌ای از کتابهای نهج البلاغه، فروغ کافی، من لایحضره الفقیه، تهذیب الأحکام

منابع: گزیده‌ای از کتابهای ذیل:

۱) قبس من اعراب القرآن، سید محمد امامزاده

۲) الجدول فی اعراب القرآن، محمود صافی

۳) إملاء ما آمن به الرحمن، ابو البقاء العکبری

۴) اعراب ثلاثین سورة من القرآن الکریم، ابن خالویه

۵) شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید

۶) شروح و تزییلات منابع روایی فوق الذکر

مبادی عمومی فقه

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی مقدماتی با دانش فقه، تبیین مبادی عمومی آن و تشریح اهداف و ویژگیهای

نظام حقوقی اسلام

سر فصلها:

مقدمه شامل: تعریف مبادی، اقسام مبادی، ضرورت شناخت مبادی

تعریف فقه، حکم و تقسیمات آن

موضوع دانش فقه، غرض و فائده، مرتبه فقه در میان سایر علوم

دسته بندی موضوعات و مسائل فقه، تاریخچه مختصر تدوین فقه و جوامع فقهی،

بایسته‌های فقه پویا

فقه تطبیقی (مقارن) ضرورت و فائده آن

قواعد فقهی و اهمیت آن

مباحث فلسفه فقه: علل نیاز به فقه، پیشفرضهای فقه، ارتباط فقه با حقوق، اخلاق و دیگر

علوم، قلمرو فقه، اهداف و مقاصد فقه و ویژگیهای فقه، ثابت و متغیر در فقه، تأثیر زمان و

مکان و دیگر متغیرها در استنباط فقهی.

منابع: گزیده‌ای از منابع ذیل:

(۱) مبادی فقه و اصول علیرضا فیض،

(۲) آشنایی با مبادی فقه یا حقوق اسلامی، سید رضا موسوی،

(۳) گفتگوهای فلسفه فقه، دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم،

(۴) مبانی کلامی اجتهاد، هادوی تهرانی

مبادی خصوصی فقه

تعداد واحد: ۳ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: مبادی عمومی فقه

هدف: آشنایی اجمالی با ابواب و فصول فقه و اهمّ مصطلحات آن جهت کسب آمادگی برای ورود به مباحث تفصیلی و تخصصی.

سرفصلها:

مقدمه پیرامون سیر تدوین مباحث علم فقه و سبکهای رایج در این زمینه در گذشته و حال

تبیین اجمالی ابواب و فصول فقهی از کتاب الطّهارة تا کتاب الدیات در حدّ تعاریف کلی، فهرست مسائل هر باب و چکیده‌ای از مباحث.

تعریف مهم‌ترین مصطلحات فقهی از کتاب الطّهارة تا کتاب الدیات.

منابع: گزیده‌ای از منابع ذیل:

(۱) معرفه ابواب الفقه (چکیده تحریر الوسيله، امام خمینی)، مُحسن فقیهی.

(۲) مبادی فقه و اصول، علیرضا فیض

(۳) مقدمه‌ای بر فقه شیعه، حسین مدرّسی طباطبائی

(۴) مبادی فقه، سیدرضا موسوی

مبادی اصول

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی مقدماتی با دانش اصول و قواعد فهم نصوص و استنباط احکام، تبیین مبادی عمومی و شرح مختصری از مباحث اصول.

سرفصلها:

بخش اول، مبادی عمومی:

تعریف اصول فقه، موضوع اصول فقه، غایت اصول فقه و فوائد آن، مرتبه اصول فقه در میان سایر علوم، وابستگی اصول فقه به دیگر علوم، تاریخچه مختصر تدوین اصول فقه، دسته بندی موضوعات اصول فقه.

بررسی اجزای موضوع: (۱) کتاب، حجیت ظواهر

(۲) سنت؛ حجیت سنت، اقسام احادیث و روایات، حجیت خبر واحد

(۳) اجماع؛ وجود حجیت و اعتبار نزد مذاهب

(۴) عقل؛ وجود حجیت دلیل عقل، اقسام دلیل عقل

بخش دوم، گزارشی اجمالی از مباحث اصول:

مبادی لغوی، وضع، حقیقت و مجاز، صحیح و اعم، حقیقت شرعی، اصول لفظیه

مباحث الفاظ: اوامر، نواهی، مفاهیم، عام و خاص، مطلق و مقید

ملازمات عقلیه، مستقلات و غیرمستقلات: ضد، مقدمه واجب، اجتماع امر و نهی...

مباحث حجیت: ظواهر، خبر واحد، اجماع منقول، شهرت فتوایی

اصول عملیه: برائت، احتیاط، تخیر، استصحاب

تعارض ادله، قاعده اولیه، قاعده ثانویه

اجتهاد و تقلید

منابع:

گزیده‌ای از منابع ذیل:

- (۱) مبادی فقه اصول، علیرضا فیض،
- (۲) مبادی الأصول، عبدالهادی فضلی،
- (۳) الموجز فی اصول الفقه، جعفر سبحانی
- (۴) الوجیز فی اصول الفقه، وهبة الزحیلی

روش تحقیق و مرجع‌شناسی فقه و اصول

تعداد واحد: ۳ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با روش مطالعه و پژوهش در علوم اسلامی به طور عام و آگاهی از منابع مطالعاتی در حوزه فقه و اصول و علوم وابسته.

سرفصلها:

کلیات شامل: تعریف متدولوژی، مقایسه منطق صوری و منطق عملی، طبقه‌بندی علوم و رده‌بندی علوم اسلامی، نسبت علوم اسلامی با دیگر علوم، اهمیت تحقیقات بنیادین و کاربردی و تفاوت آن دو

انواع تحقیق با توجه به هدف و غایت (تاریخی، تحلیلی، توصیفی...)، انواع تحقیق با توجه به ابزار و شیوه (کتابخانه‌ای، پرسشنامه‌ای آزمایشگاهی).

ویژگیهای محقق

مراحل تحقیق؛ انتخاب موضوع، تبیین موضوع (معانی لغوی و اصطلاحی، کلید واژه‌ها، پیشینه مطالعاتی و تحقیقاتی، شناسایی منابع تحقیق و فراهم آوردن آنها): ارائه فرضیه و چگونگی تنظیم آن، تهیه طرحنامه تحقیق

روشهای گردآوری داده‌ها؛ روش مطالعه و یادداشت‌برداری از منابع مکتوب، چگونگی ثبت تحقیقات میدانی

شیوه‌های تحلیل و پردازش داده‌ها، تنظیم و دسته‌بندی

شیوه گزارش تحقیق؛ اصول نگارش، فصل‌بندیها، چکیده نویسی، نمایه‌سازی، ارجاعات، تدوین فهرس، کتابشناسی و غیره

منابع تحقیق در علوم اسلامی: کتاب و کتابخانه، احیای نسخ خطی، رایانه و اینترنت

منابع تحقیق در فقه و اصول: منابع اولیه در دوران قبل از تدوین، و رساله‌های شروع دوران تدوین آثار فقهی و اصولی مهم مذاهب فقهی موجود (مذاهب اربعه، زیدیه، ظاهریه، اباضیه...)، آثار فقهی و اصولی امامیه به طور مشروح
آشنایی بامراکز تحقیقاتی جهان اسلام در دوران کنونی به طور عام و مراکز تشیع و ایران به طور خاص

آشنایی با نرم افزارهای علوم اسلامی به ویژه در حوزه فقه و علوم وابسته از قبیل المعجم الفقهی، المعجم العقایدی، نور ۲ و سایر موارد
آشنایی با پایگاههای تحقیقاتی در شبکه جهانی اطلاع رسانی، موتورهای جستجو، شیوه‌های انتشار مطالب در اینترنت
توضیح: شایسته است این درس با انجام بازدید علمی از مراکز تحقیقاتی و مطالعاتی علوم اسلامی و بکارگیری رایانه و حضور در شبکه اینترنت و بازدید از کتابخانه‌ها همراه گردد.

منابع: گزیده‌ای از منابع ذیل:

- ۱) آئین پژوهش و مرجع‌شناسی؛ احمدی گیوی
- ۲) مأخذشناسی و استفاده از کتابخانه، پروین انوار
- ۳) اصول تحقیق التراث، عبدالهادی فضلی
- ۴) راهنمای پژوهش، جواد محدثی
- ۵) مقدمه‌ای بر فقه شیعه، کلیات و کتابشناسی، حسین مدرسی طباطبائی
- ۶) روش‌شناسی مطالعات دینی، احمد فرامرز قراملکی
- ۷) راهنمای نگارش و ویرایش، محمد جعفر یاحقی و محمد مهدی ناصح
- ۸) روش تحقیق کتابخانه‌ای، جعفر نکونام
- ۹) مقدمه‌ای بر روش تحقیق و علوم انسانی، محمدرضا حافظنیا
- ۱۰) مقدمه‌ای بر روش تحقیق، حمید مصدق
- ۱۱) روش تحقیق و مأخذشناسی، احمد رنجبر

- ۱۲) آئین نگارش، احمد سمیعی
۱۳) المصادر العربية والمعربة، ماهر حموده
۱۴) بر ساحل سخن، ابوالقاسم حسینی
۱۵) مفتاح السعادة، طاش کبری زاده
۱۶) فهرستواره فقه ۱۴۰۰ ساله اسلامی، محمدتقی دانش پزوه
۱۷) کتابشناسی اصول فقه شیعه، مهدی مهریزی

بخش دوم

شرح دروس تخصصی به ترتیب معین

اصول فقه (۱)

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: مبادی اصول

هدف: آشنایی با قواعد فهم نصوص دینی و مبانی استنباط حقوق اسلامی

سرفصلها:

مبادی لغوی و بخشی از مباحث الفاظ اصول فقه شامل:

تعریف اصول فقه، موضوع، مسائل، غایات

وضع، اقسام وضع، علائم وضع، حقیقت شرعی، صحیح و اعم، مشتق

اوامر: مدول صیغه امر، امکان اخذ قصد امتثال در متعلق امر، اجزاء، مقدمه واجب، اقسام

آن و احکام آن، ضد، متعلق اوامر

منابع:

اصلی: ۱- الوسیط فی اصول الفقه، جعفر سبحانی

۲- الموجز فی اصول الفقه، جعفر سبحانی برای عناوین مفقوده (الوسیط) در مبحث

اوامر

فرعی:

(۱) اصول الفقه فی ثوبه الجدید، محمد جواد مغنیه

(۲) اصول الاستنباط، علی نقی حیدری

(۳) الوسیط فی قواعد فهم النصوص الشرعیة، عبدالهادی فضلی

(۴) اصول فقه، مصطفی محقق داماد

(۵) مبانی استنباط حقوق اسلامی، ابوالحسن محمدی

اصول فقه (۲)

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: اصول فقه (۱)

هدف: آشنایی با قواعد فهم نصوص دینی و مبانی استنباط حقوق اسلامی

سرفصلها:

ادامه مباحث الفاظ شامل:

مبحث نواهی، اجتماع امر و نهی، دلالت نهی بر فساد در عبادات و معاملات، مفاهیم، تعریف، اقسام، مفهوم شرط، مفهوم وصف، مفهوم غایت، مفهوم لقب، عام و خاص، تعاریف، تقسیمات، مخصّص و انواع آن، صورتهای اجمال مخصّص و احکام آن، حجیت عام پس از تخصیص در باقیمانده تمسک به عام قبل از فحص از مخصّص، تخصیص عام به مفهوم موافق و مخالف و خبر واحد و دوران بین تخصیص و نسخ و سایر مباحث تابع.

مطلق و مقید، تعریف، مقومات اطلاق یا مقدمات حکمت، صورتهای حمل مطلق بر مقید و احکام آن مجمل و مبین، تبیین مُصطلحات

منابع:

اصلی: ۱- الوسیط فی اصول الفقه، جعفر سبحانی ج ۱ از مبحث نواهی تا پایان کتاب
۲- الموجز فی اصول الفقه، جعفر سبحانی برای عناوین مفقوده (الوسیط) در مبحث

نواهی

فرعی:

۱) اصول الفقه فی توبه الجدید، محمد جواد مغنیه

۲) اصول الاستنباط، علی نقی حیدری

۳) الوسیط فی قواعد فهم النصوص الشرعیة، عبدالهادی فضلی

۴) اصول فقه، مصطفی محقق داماد

۵) مبانی استنباط حقوق اسلامی، ابوالحسن محمدی

اصول فقه (۳)

تعداد واحد: ۳ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: اصول فقه (۲)

هدف: آشنایی با قواعد فهم نصوص دینی و مبانی استنباط حقوق اسلامی

سرفصلها:

مباحث حجیت و امارات شامل:

عقل مصدر تشريع، حجیت قطع طریقی و موضوعی، کاشفیت عقل از حکم شرع.

اجماع محصل؛ جایگاه و اعتبار تشریحی آن نزد اهل سنت و شیعه

قرآن کریم و حجیت ظواهر؛ سنت.

آدله ظنی معتبر: خبر واحد، اجماع منقول، شهرت فتوایی، حجیت قول لغوی.

آدله غیر معتبر: قیاس، استحسان، مصالح مرسله، سدذرایع، فتح ذرایع، قول صحابی...

اصول عملیه: مجاری اصول، اصل براءت، آدله، نقد آراء اخباریان، قاعده تسامح در آدله سنن.

اصل تخییر، حکم صورتهای دوران امر بین محذورین.

منابع:

اصلی: ۱- الوسیط فی اصول الفقه، جعفر سبحانی

۲- الموجز فی اصول الفقه، جعفر سبحانی برای عناوین مفقوده (الوسیط) در مبحث

قطع و ادله حجیت خبر واحد و براءت شرعی

فرعی:

(۱) أصول الفقه فی ثوبه الحدید، محمد جواد مغنیه،

(۲) أصول الاستنباط، علی نقی حیدری،

(۳) الاصول العامة للفقه المقارن، محمدتقی حکیم،

(۴) الوسیط فی قواعد فهم النصوص الشرعية، عبدالهادی فضلی

(۵) اصول فقه، مصطفی محقق داماد

(۶) مبانی استنباط حقوق اسلامی، ابو الحسن محمدی

اصول فقه (۴)

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: اصول فقه (۳)

هدف: آشنایی با قواعد فهم نصوص دینی و مبانی استنباط حقوق اسلامی
سرفصلها:

ادامه مباحث اصول عملیه، مبحث تعارض ادله، اجتهاد تقلید شامل:

اصل احتیاط: شبهه تحریمی، محصوره و غیرمحصوره، شبهه وجوبی، اقل و اکثر و

شرایط عمل به احتیاط و ...

اصل استصحاب: حجیت استصحاب، اقوال و ادله آن، تنبیهات استصحاب

تعارض ادله شرعیه: تعاریف، مبحث تزامم و احکام آن، تقسیمات تعارض، مقتضای

قاعده اولیه، قاعده ثانویه، ترجیحات، تعدی از مرجحات منصوصه...

اجتهاد و تقلید: مفهوم اجتهاد، اصطلاحات تخطئه و تصویب، تجزی، مفهوم تقلید، ادله

وجوب تقلید، اعتبار علمیت و سایر مباحث.

منابع:

اصلی: ۱- الوسیط فی اصول الفقه، جعفر سبحانی ج ۲ از مبحث اصالة الاحتیاط تا

پایان کتاب

۲- الموجز فی اصول الفقه، جعفر سبحانی برای عناوین مفقوده (الوسیط) در مبحث

تعارض غیر مستقر و ادله نقلی استصحاب

فرعی:

۱) اصول الفقه فی ثوبه الجدید، محمّد جواد مُغنیه،

- ٢) الأصول العامّة للفقّه المقارن، محمدتقی حکیم
٣) اصول الاستنباط، علی نقی حیدری،
٤) اصول فقّه، مصطفی محقق داماد
٥) الوسيط في قواعد فهم النصوص الشرعيه، عبدالهادي الفضلي،
٦) مباني استنباط حقوق اسلامي، ابو الحسن محمدي

فقه (۱)

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: مبادی فقه

هدف: آشنایی با مباحث فقه امامیه در بخش عبادیات و برخی روشهای استدلال فقهی جهت کسب آمادگی برای ورود در فقه استدلالی و اجتهادی
سرفصلها:

فقه عبادیات شامل مباحث کتاب الطهارة، صلوة، زکات، خمس، صوم، امر به معروف و نهی از منکر، کفارات و نذر

منابع:

۱- تحریر الروضة، امینی و آیتی (چکیده الروضة البهية، شهید ثانی).

۲- شرایع الاسلام، محقق حلی،

و یکارگیری آرای فقهی معاصر از منابع آن

فرعی:

(۱) دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، محمدباقر ایروانی،

(۲) فقه الامام جعفر الصادق، محمد جواد مغنیه

(۳) تحریر الوسيله، امام خمینی (ره)

فقه (۲)

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: فقه (۱) و مباحثی از حقوق مدنی (قواعد عمومی قراردادها)

هدف: آشنایی با مباحث فقه امامیه در بخش معاملات و برخی روشهای استدلال فقهی جهت کسب آمادگی برای ورود در فقه استدلالی و اجتهادی

سرفصلها:

مباحثی از فقه مدنی شامل کتب فقهی متاجر، دین، رهن، حجر، وقف و عطیّه

منابع:

اصلی: ۱- تحریر الرّوضة، امینی و آیتی

۲- شرایع الاسلام، محقق حلّی،

و بکارگیری آرای فقهی معاصر از منابع آن

فرعی:

(۱) دروس تمهیدیّة فی الفقه الاستدلالی، محمد باقر ایروانی

(۲) تحریر الوسيلة، امام خمینی (ره)

(۳) فقه الامام جعفر الصادق، محمد جواد مغنیه.

فقه (۳)

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: فقه (۲)

هدف: آشنایی با مباحث فقه امامیه در بخش معاملات و برخی روشهای استدلال فقهی جهت کسب آمادگی برای ورود به فقه استدلالی و اجتهادی
سرفصلها:

مباحثی از فقه مدنی شامل سایر عقود معین و غیره: ضمان، حواله، کفاله، صلح، شرکت، مضاربه، ودیعه، عاریه، مزارعه مساقات، اجاره، وکالت، شفعه، سبق ڈرمایه، جُعاله

منابع:

اصلی: ۱- تحریر الرّوضة، امینی و آیتی

۲- شرایع الاسلام، محقق حلّی،

و بکارگیری آرای فقهی معاصر از منابع آن

فرعی:

(۱) دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، محمّدباقر ایروانی

(۲) تحریر الوسيلة، امام خمینی (ره)،

(۳) فقه الامام جعفر الصادق، محمّد جواد مغنیه

فقه (۴)

تعداد واحد: ۳ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: فقه (۳)

هدف: آشنایی با مباحث فقه امامیه در بخش احکام و برخی روشهای استدلال فقهی برای ورود به فقه استدلالی و اجتهادی.

سرفصلها:

مباحث احکام و بخشی از احوال شخصیه شامل کتب فقهی: وصایا، میراث، غصب، لقطه، احیای موات، صید و ذباحت و اطعمه و اشربه

منابع:

اصلی: ۱- تحریر الرّوضه، امینی و آیتی.

۲- شرایع الاسلام، محقق حلّی،

و بکارگیری آرای فقهی معاصر از منابع آن

فرعی:

۱) دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، محمّدباقر ایروانی

۲) تحریر الوسیة، امام خمینی (ره).

۳) فقه الامام جعفر الصادق، محمّد جواد مغنیه.

آیات الاحکام (۱)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با تفسیر فقهی و چگونگی استنباط احکام از قرآن کریم

سرفصلها:

مقدمه‌ای پیرامون تاریخ تحوّل تفسیر فقهی، نمونه‌هایی از تفسیر فقهی در عصر
تشریح، صحابه، ائمه اهل‌البیت، سیر نگارش تفاسیر فقهی اهل سنت و امامیه و فهرستی از
مهم‌ترین آثار، شمار آیات الاحکام و...

تفسیر فقهی آیات منتخبی از قرآن کریم در موضوعات صلوة شامل نساء: ۱۰۳، بقره:
۱۴۴، ۲۳۸ و ۲۳۹ اسراء: ۷۸ و ۷۹ و احزاب: ۵۶ و صوم شامل بقره: ۱۸۳ و ۴ و ۵ و زکات
شامل توبه: ۶۰ و ۱۰۳ و خمس شامل انفال: ۱ و ۴۱ و جهاد، شامل بقره: ۱۹۰ و ۱۹۴ و ۲۱۶
و نساء: ۹۴ و ۹۵ و انفال: ۶۰ و توبه ۲۹ و ۱۱۱ و حجرات: ۹ و ۱۰.

منابع:

اصلی: کنز‌العرفان فی فقه القرآن، فاضل مقداد سیوری

فرعی:

۱) زبدة البیان فی احکام القرآن، محقق اردبیلی

۲) مسالك الافهام، محمّد جواد عاملی

۳) آیات الاحکام، مدیرشانه چی

آیات الاحکام (۲)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: آیات الاحکام (۱)

هدف: آشنایی با تفسیر فقهی و چگونگی استنباط احکام از قرآن کریم.

سرفصلها:

تفسیر فقهی آیات منتخبی از قرآن کریم در موضوعات: مقدمه عقود شامل مائده: ۱، دین شامل بقره: ۲۸۲ ایداع شامل نساء: ۵۷ بقره: ۲۸۳ و آل عمران: ۷۵، غصب شامل: بقره: ۱۸۸ و ۱۹۲، توبه: ۳۵ و شوری: ۴۱ و ۶۰ و وصیت شامل بقره: ۱۸۰-۱۸۲ و مائده: ۱۰۶-۱۰۸ و حجر شامل: نساء: ۵ و ۶ و مطاعم و مشارب شامل بقره: ۲۹ و ۱۶۸ و ۱۷۲ و ۲۱۹ و مائده:

۳ و ۴

منابع:

اصلی: کنزالعرفان فی فقه القرآن، فاضل مقداد سیوری

فرعی:

(۱) زبدة البیان فی احکام القرآن، محقق اردبیلی

(۲) مسالك الافهام، محمّد جواد عاملی

(۳) آیات الاحکام، مدیرشانه جی

فقه تطبیقی (۱)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: مبادی فقه

هدف: روش شناسی فقه تطبیقی و آشنایی با مسائل مشترک و اختلافی مذاهب اسلامی

سرفصلها:

فقه مذاهب اسلامی در موضوع حج

منابع:

اصلی: دروس فی الفقه المقارن، کتاب الحج، محمد ابراهیم جناتی

فرعی:

(۱) الفقه علی المذاهب الخمسة، محمد جواد مغنیه،

(۲) الفقه الاسلامی وادلتة، وهبة الزحیلی

(۳) بداية المجتهد ونهاية المقتصد، ابن رشد، جلد دوم،

(۴) الفقه علی المذاهب الاربعة، الجزیری

فقه تطبیقی (۲)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: فقه تطبیقی (۱)

هدف: آشنایی با خصائص فقهی شیعه و مذاهب اهل سنت و ادله و مستندات طرفین
سرفصلها:

بررسی مقایسه‌ای آرا و ادله امامیه و مذاهب اهل سنت در موضوعات اختلافی زیر:
جمع بین صلاتین مسح و غسل پا در وضو، شهادت ثالثه، حی علی خیر العمل و تنویب
در اذان فجر، جهره بسم الله، تکتف، امین و سجده بر زمین در نماز جمع بین صلاتین،
خمس، تقیه، نکاح موقت، طلاق سه گانه، عول و تعصیب در ارث

منابع:

اصلی: گزیده‌ای از منابع ذیل:

(۱) الاعتصام بالکتاب والسنة، جعفر سبحانی

(۲) النص والاجتهاد، شرف الدین موسوی

(۳) مسائل فقهیه، شرف الدین موسوی

قواعد فقه (۱)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: مبادی فقه و مبادی اصول

هدف: آشنایی با مهم‌ترین قواعد فقه مدنی و تبیین نقش و جایگاه مهم قواعد فقه در نظام حقوق اسلام و ایجاد انسجام ذهنی در دانشجویان از طریق آشنایی با قواعد بنیادین حقوقی اسلام

سرفصلها:

مقدمه شامل: کلیاتی در باب قاعده فقهی و فرقه‌های آن با مسأله اصولی، مسأله فقهی و...، اقسام قواعد فقهی، تاریخچه‌ای از نگارش قواعد فقهی
بررسی مفاد، ادله و مدارک و کاربردهای تعدادی از قواعد فقه مدنی شامل:
قاعده ید، قاعده ضمان ید، قاعده اتلاف، قاعده تسبیب، قاعده غرور، قاعده لاضرر،
قاعده نفی حرج، قاعده صحّت، قاعده تسلیط، قاعده سوق مسلمین، قاعده اقدام، قاعده
استیمان، قاعده ضمان مقبوض به عقد فاسد، قاعده غرر، قاعده تلف مبیع قبل از قبض،
قاعده لزوم، قاعده العقود تابعه للقصود، قاعده التّف فی زمن الخيار ممّن لاخياره.

منابع:

گزیده‌ای از منابع ذیل:

(۱) قواعد فقه، مصطفی محقق داماد، بخش مدنی

(۲) مائة قاعدة فقهية، محمد کاظم مصطفوی

(۳) قواعد فقه، ابوالحسن محمدی

(۴) القواعد الفقهية، سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج از کشور

قواعد فقه (۲)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: قواعد فقه (۱)

هدف: آشنایی با مهم‌ترین قواعد فقهی در بخش قضا و جزا و ایجاد انسجام ذهنی در دانشجویان از طریق آشنایی با قواعد بنیادین حقوق اسلامی

سرفصلها:

بررسی مفاد، ادله و مدارک و کاربردهای برخی از قواعد فقهی شامل:
قاعده بینه، قاعده اقرار، قاعده من ملک، قاعده الزام، قاعده قرعه، قاعده درء الحد، قاعده اکراه و اجبار، قاعده اضطرار، قاعده وزر، قاعده حرمت اعانه برائتم، قاعده اقامة الحد إلى من الیه الحکم، قاعده توبه، قاعده جب، قاعده احسان، قاعده دم المسلم لا ینهب هدرأ، قاعده لادیه لمن قتله الحد، قاعده ولایت حاکم بر ممتنع.

منابع:

گزیده‌ای از منابع ذیل:

(۱) قواعد فقه، مصطفی محقق داماد، بخش جزایی و قضایی

(۲) مآذ قاعده فقهیه، محمد کاظم مصطفوی.

(۳) قواعد فقه، ابوالحسن محمدی

(۴) القواعد الفقهية، سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج از کشور.

تاریخ فقه و اجتهاد در مذاهب اهل سنت

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با تحوّل تاریخی مقوله اجتهاد و شکل‌گیری مذاهب فقهی و روند نهضت

فقهی در جهان سنت

سرفصلها:

فقه در عصر تشریع: سیر تحولات و نزول تدریجی احکام، مسأله اجتهاد پیامبر،

نمونه‌هایی از اجتهاد و استنباط در این عصر

دوره صحابه: اجتهاد صحابه، اجماع صحابه، روش صحابه در برخورد با مسائل

نوپیدا، فقیهان صحابه

دوره تابعان: فقه امصار، فقه‌های سبعة، ویژگیهای فقه در این دوران

عصر پیدایش مذاهب فقهی: ویژگیهای این عصر و جریانهای حاکم بر آن، آشنایی با

مذاهب مهم فقهی از قبیل، حنفیه، مالکیه، شافعیه، حنبلیه، ظاهریه، اباضیه، زیدیه و...

ویژگیهای هر کدام، شرح حال پیشوایان و بنیانگذاران، بررسی پدیده حصر مذاهب و

انسداد باب اجتهاد در جهان سنت، ریشه‌ها و پیامدها

بررسی تحولات فقه مذاهب در دوران حصر، مشهورترین فقها و آثار آنان، پدیده

اجتهاد در مذهب.

بررسی جریانهای نوگرا و ظهور اجتهاد نوین نزد اهل سنت، معرفی جریانهای

نوظهور در جهان اهل سنت از قبیل اسلام بلا مذاهب و سلفیت معاصر

منابع: گزیده‌ای از منابع ذیل:

(۱) تاریخ فقه و فقها، ابوالقاسم گرجی

- ٢) ادوار فقہ، محمود شہابی
٣) تاریخ المذاهب الاسلامیہ، محمد ابو زہرہ،
٤) تاریخ التشريع الاسلامی، محمد خضریٰ بک

تاریخ فقه و اجتهاد در مکتب تشیع

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با تاریخ فقه امامیه و فقیهان نامدار در دوره‌های گوناگون

سرفصلها:

عصر ائمه: جایگاه ائمه در تشریح، منابع علوم ائمه، نسبت این اجتهاد با مذاهب، خاستگاه فقه جعفری، عصر شکوفای صادقین علیهم‌السلام، ویژگیهای فقه امامیه. فقه شیعه در عصر محدثان: فقه شیعه در عصر متکلمان، تلاقی اندیشه محدثان و متکلمان در اندیشه فقهی شیخ طوسی عصر رکود، عصر نهضت مجدد فقهی. دوران صفویه و ظهور اخباریگری، دوران احیای اندیشه اصولی دوره معاصر، انقلاب اسلامی، تحولات عصر حاضر و تأثیر آن بر فقه معرفی مشهورترین فقیهان و اصولیان امامیه در هر یک از دوره‌های فوق‌الذکر و تألیفات آنان.

منابع: گزیده‌ای از منابع ذیل:

- ۱) تاریخ فقه و فقهاء، ابوالقاسم گرجی
- ۲) مقدمه‌ای بر فقه شیعه، حسین مدرّسی طباطبایی
- ۳) تاریخ الفقه الاسلامی و ادواریه، جعفر سبحانی
- ۴) علم الاصول تاریخاً و تطوّراً، علی الفاضل النجفی
- ۵) تاریخ الفقه الجعفری، هاشم معروف الحسینی
- ۶) الامام الصادق والمذاهب الاربعه، اسد حیدر

مبانی استنباط احکام مستحدثه

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: مبادی فقه و مبادی اصول

هدف: آشنایی با ساز و کارهای عمومی فقه و علوم وابسته در ارتباط با پاسخ‌گویی به پرسشهای نوپیدا و بررسی چند نمونه مهم از این پرسشها
سرفصلها:

تعریف مسائل مستحدثه، اقسام مسائل مستحدثه (موضوعات کاملاً نوپیدا، موضوعات تحوّل یافته)

علل و اسباب پیدایش مسائل مستحدثه: پیدایش موضوعات تازه، دگرگونی موضوعات، توسعه اطلاعات، ایجاد ارتباطات نوین.

دسته‌بندی موضوعی مسائل مستحدثه

اصول استنباط احکام مستحدثه:

احکام اولیه: عمومات، اطلاقات، علل منصوصه، کشف مناط قطعی، مستقلات عقلیه، سیره عقلانیه

احکام ثانویه: ضرورت و اضطرار، ضرر، عسر و حرج، تراحم و اهم و مهم و...

اصول عملیه: براءت، احتیاط، استصحاب...

فقه حکومتی و عنصر مصلحت: حفظ نظام، وهن اسلام و...

ثابت و متغیّر در شریعت و تأثیر زمان و مکان در تحوّل موضوعات

سایر موارد: حوزه مباحات، منطقه الفراغ، قلمرو عرف، مذاق شارع، روح شریعت و...

بررسی چند نمونه از مستحدثه:

مالکیت معنوی، قرارداد بیمه، کنترل جمعیت، باروری مصنوعی، نازاسازی، تغییر

جنسیت، شبیه‌سازی، موسیقی، تشریح و پیوند اعضا و فروش خون، کتب ضالّه، نقاشی و مجسمه‌سازی، رؤیت هلال، اثبات دعاوی و جرایم با ابزار جدید، ارتداد و طهارت و نجاست اهل کتاب و ...

منابع:

گزیده‌ای از منابع ذیل:

- ۱) مجموعه مقالات کنگره بررسی اندیشه‌های فقهی امام خمینی
- ۲) مقالات منتشره در مجلات فقه و فقه اهل بیت
- ۳) ویژگیهای اجتهاد و فقه پویا، علیرضا فیض
- ۴) مبانی کلامی اجتهاد، هادی تهرانی
- ۵) المسائل المستحدثة، محمد صادق روحانی
- ۶) کلمات سدیدة فی مسائل جدیدة، محمد مؤمن
- ۷) فقه پژوهی، مهریزی
- ۸) الفقه المعاصر، جواهری (۲ جلد)

کلیات علم حقوق

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با دانش حقوق، اصول و قواعد آن و مبانی حقوق فردی

سرفصلها:

بخش اول: قواعد حقوق:

مبنای حقوق؛ مکاتب حقوقی؛ حقوق طبیعی و فطری و حقوق تاریخی و تحقیقی

هدف قواعد حقوقی: نظریه حقوق فردی، نظریه حقوق اجتماعی (اصالت فرد و اصالت

اجتماع)

ویژگیهای قاعده حقوقی: الزام آور بودن، ضمانت اجرا یافتن، کلی بودن، اجتماعی

بودن.

رابطه حقوق با اخلاق، مذهب، عدالت رابطه حقوق با دیگر علوم

شاخه های علم حقوق: حقوق خصوصی، حقوق عمومی، حقوق داخلی، حقوق خارجی

نظامهای مهم حقوقی معاصر، نظام حقوق اسلام

منابع حقوق: (۱) قانون: طبقه بندی قوانین، وضع قانون، اعتبار قانون، نسخ قانون

(۲) عرف: مفهوم عرف و ارکان آن، قدرت و نقش عرف در حقوق

(۳) رویه قضایی و دکترین حقوقی: اندیشه های حقوقی، تفسیر قواعد حقوقی

قلمرو اجرای قواعد حقوقی: قلمرو حقوق در مکان، قلمرو حقوق در زمان

بخش دوم: حق فردی

تعریف حق، تفاوت آن با حکم و ملک

اقسام حق: مالی و غیر مالی، عینی و دینی، حق معنوی، حق کسب و پیشه و سایر

تفسيحات

منابع حقوق فردی: اعمال حقوقی، وقایع حقوقی، مسئولیت مدنی
اجرای حق: نسبی بودن اجرا، ضمانت اجرا، اثبات حق
تملك، انتقال و زوال حق

منابع:

اصلي: مقدمه علم حقوق، ناصر کاتوزیان

فرعی:

(۱) مبانی و کلیات حقوق، جلال الدین مدنی

(۲) حقوق شناسی، محمد حسین ساکت

(۳) مقدمه عمومی علم حقوق، محمد جعفر جعفری لنگرودی

مباحثی از حقوق مدنی (قواعد عمومی قراردادها)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با اصول و قواعد عمومی قراردادها و آمادگی برای ورود در مباحث فقه

مدنی

سرفصلها:

تعاریف و اصطلاحات: عقد، ایقاع، تعهد، الزام...

اقسام عقد: تقسیمات عقد در فقه و قانون مدنی، عقد لازم و جایز، عقد خیاری، منجز و

معلق، معوض و غیر معوض، معین و غیر معین تملیکی و عهدی و...

اصل حاکمیت اراده: نتایج و حدود اصل حاکمیت اراده

شرایط اساسی صحت معامله:

۱) قصد و رضا: وجود اراده، اظهار اراده طرفین، نمایندگی در قصد انشاء، عیوب اراده،

اشتباه، اکراه.

۲) اهلیت معامله: بلوغ، عقل، رشد، معاملات محجورین (صغیر، مجنون، سفیه).

۳) مورد معامله و شرایط آن

۴) جهت معامله و مشروعیت آن

آثار عقد: اثر عقد بین متعاملین، اثر عقد نسبت به اشخاص ثالث، اصل نسبی بودن

قرارداد و استثنائات آن، قراردادهای جمعی، معامله فضولی

شروط ضمن عقد: شروط باطل، مبطل و غیر مبطل، شروط صحیح، شروط تحمیلی

عدم اجرای تعهد: اجرای اجباری تعهد، جبران خسارت ناشی از عدم اجرای تعهد

سقوط تعهدات: وفای به عهد، اقاله، ابراء، تبدیل عهد، تهاتر، مالکیت فی الذمه

فسخ اخيارات): ماهيت خيار، قواعد عمومي اخيارات، اثر فسخ، انواع اخيارات

منابع:

اصلي:

۱) دوره مقدماتي حقوق مدني (قواعد عمومي قراردادها)، دكتور حسين صفائي، ج ۲،

فرعي:

۱) حقوق قراردادها در فقه اماميه، زير نظر دكتور مصطفى محقق داماد، ج ۱

۲) دوره حقوق مدني، سيدحسن امامي ج ۲

۳) حقوق مدني، ناصر كاتوزيان، قواعد عمومي قراردادها ج ۱

۴) دانشنامه حقوقی، محمدجعفر جعفري لنگرودي.

حقوق خانواده (۱)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با نظام حقوق خانواده در اسلام و مقایسه آن با سایر نظامهای حقوقی

سرفصلها:

نکاح: تعاریف، اقسام (موقت، دائمی)

مقدمات: خواستگاری، نامزدی

شرایط نکاح: شرایط عقد نکاح، قصد و رضا، قابلیت صحی، ولایت و وکالت در نکاح

موانع نکاح: شوهر داشتن، استیفای عدد، عده، قرابتها، طلاق سه گانه و نه گانه، کفر،

لعان، احرام

آثار نکاح: حقوق و تکالیف مشترک زوجین حقوق و تکالیف اختصاصی مرد و زن

روابط مالی زن و شوهر: نفقه، مهر و کلیه مباحث تابع آن

منابع:

اصلی:

۱) تحریر الروضه، آیتی و امینی، کتاب النکاح

۲) حقوق خانواده، حسین صفایی، اسدالله امامی ج ۱

فرعی:

۱) تحریر الوسیلة، امام خمینی (ره)

۲) حقوق خانواده، مصطفی محقق داماد

۳) حقوق خانواده، محمدجعفر لنگرودی

۴) حقوق مدنی، سید حسن امامی

حقوق خانواده (۲)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: ۲ واحد

پیشنیاز: حقوق خانواده (۱)

هدف: موارد مذکور در حقوق خانواده (۱)

سرفصلها:

ادامه مباحث کتاب النکاح شامل:

(۱) نسب، انواع آن، نفی نسب، اقرار به نسب، نسب ناشی از شبهه، نسب ناشی از زنا، نسب ناشی از تلقیح مصنوعی و شبیه سازی و احکام هر یک، وضع حقوقی اطفال نامشروع، آثار نسب، نگهداری و حضانت، ولایت قهری.

(۲) نفقه اقارب: نفقه اولاد، پدر، مادر، اجداد، خصوصیات نفقه اقارب، ضمانت اجرا

مباحث انحلال نکاح: موجبات انحلال: فسخ، طلاق

موارد فسخ نکاح: جنون، عیوب زن و مرد تخلف و صف

طلاق: موجبات طلاق: اراده مرد، موجبات طلاق به درخواست زن، شرایط طلاق،

شرایط طلاق دهنده، شرایط مطلقه تشریفات طلاق، اقسام طلاق: رجعی، باین...، آثار طلاق

منابع:

اصلی:

(۱) تحریر الروضه، ادامه کتاب النکاح و کتاب الطلاق والخلع والمبارات

(۲) حقوق خانواده، صفایی و امامی ادامه ج ۱ و ج ۲

فرعی:

(۱) تحریر الوسيلة، امام خمینی

۲) حقوق خانوادہ، مصطفیٰ محقق داماد

۳) حقوق خانوادہ، محمد جعفر لنگرودی

۴) حقوق مدنی، سید حسن امامی

حقوق جزای عمومی اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی اصول و قواعد کلی نظام کیفری اسلام و بررسی تطبیقی آن با سایر

نظامها

سرفصلها:

جرم، ماهیت و ملاک آن در حقوق جزای اسلام و حقوق جزای وضعی، عناصر تشکیل دهنده جرم: قانونی بودن، عنصر مادی، عنصر معنوی، عنصر قانونی: نمونه نصوص قانون در اسلام، قاعده تفسیر نصوص جزایی در اسلام و حقوق وضعی

عناصر مادی: مراحل پیدایش جرم، جرم محال، جرم تجزی، جرم عقیم، اقسام جرایم به جهت سنگینی و سبکی، جرایم موجب حدّ جرایم موجب قصاص، جرایم موجب دیه، جرایم موجب تعزیر، تقسیم جرایم در رابطه با قصد، جرم ایجابی و سلبی، جرایم ضد فرد و ضد اجتماع، جرم بسیط و جرم عادت، جرم مشهور و غیر مشهور، جرم عادی و سیاسی.

عناصر معنوی جرم: مسئولیت جنایی در اسلام و قوانین وضعی، فردی بودن

مسئولیت جنایی، قصد جنایی

عوامل رفع مسئولیت جنایی: کودکی، دیوانگی، خواب، مستی، جهل، خطا و نسیان، اکراه اضطرار، دفاع مشروع، مباشرت و تسبیب در جرم: اقسام سبب، مباشرت و تسبیب در جرایم عمدی و غیر عمدی، اجتماع سبب و مباشرت، اجتماع دو سبب، شرکت در جرم،

معاونت در جرم

منابع:

اصلى: مقارنه و تطبيق در حقوق جزاى عمومى اسلام، عليرضا فيض.

فرعى:

(۱) بايسته‌هاى حقوق جزاى عمومى، ايرج گلدوزيان

(۲) نظام العقوبة فى الاسلام، محمدعلى تسخيرى

(۳) الجريمة والعقوبة، محمد ابوزهره

(۴) التشريع الجنائى الاسلامى، عبدالقادر عودة

زبان تخصصی (۲)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: زبان تخصصی (۱)

هدف: آشنایی با متون و مصطلحات حقوقی به زبان انگلیسی و کسب مهارت لازم

برای مطالعه و تحقیق در متون.

سرفصلها:

قرائت و ترجمه چند متن منتخب حقوقی از مجموعه Law Texts

توضیح: ضروری است این درس با مشارکت فعال دانشجویان در امر ترجمه و تحقیق

در متون و مقاله نگاری همراه گردد.

منابع: LAW TEXTS

بخش سوم

شرح دروس اختیاری

کلیات علوم قرآنی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مهم‌ترین مباحث علوم قرآن، تاریخ قرآن و اسباب النزول

سرفصلها: تعریف علوم قرآن و جایگاه آن، شاخه‌های علوم قرآن

وحی؛ تعریف وحی و اقسام آن

قرآن کریم، اعجاز قرآن، دسته‌بندی معارف قرآن

چگونگی نزول قرآن، آغاز نزول، ترتیب نزول، مکی و مدنی، اسباب نزول و اهمیت آن

در فهم درست مقاصد قرآن، آرا و اقوال در گردآوری، ترتیب سُوره‌ها و آیات، مصاحف،

یکسان‌سازی مصاحف

تحریف ناپذیری قرآن، بیان آرا، ادله تحریف ناپذیری، نقد قائلان به تحریف

قرائات، علل پیدایش اختلاف قرائات، تواتر قرائات، انواع قرائات، قراء سبعه

ناسخ و منسوخ؛ تعریف نسخ، گونه‌های نسخ، شروط نسخ، فرق نسخ و تخصیص

محکم و متشابه در قرآن

منابع:

اصلی: علوم قرآنی، محمد هادی معرفت.

فرعی:

۱) المیسر فی علوم القرآن، عبدالرسول الغفار

۲) موجز علوم القرآن، داود عطار

۳) تاریخ قرآن، محمد هادی معرفت

۴) اسباب النزول، محمّد باقر حجتی

۵) مباحث فی علوم القرآن، صبحی صالح

حقوق اساسی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با یکی از اساسی‌ترین شاخه‌های دانش حقوق و تبیین رابطه حکومت و مردم با تکیه بر ساختار نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی آن

سرفصلها:

بخش اول: کلیات حقوق اساسی:

مقدمه شامل: مفهوم حقوق اساسی، موضوع حقوق اساسی، منشأ تاریخی، حقوق اساسی و سایر رشته‌های حقوق، منابع حقوق اساسی، قانون اساسی و حقوق اساسی دولت و کشور: مبانی فلسفی، مکاتب فطری و طبیعی و مکاتب تحقیقی، دیدگاه حکمای مسلمان در باب دولت، عناصر تشکیل دهنده دولت، گونه‌های مختلف دولت

حکومت و رژیم سیاسی: تعریف، طبقه‌بندی رژیمهای سیاسی، مبانی مشروعیت حکومتها در نظامهای گوناگون، ساختار حکومت و نهادهای فرمان روا، اصل تفکیک قوا مردم: رابطه مردم و حکومت، حقوق فردی و آزادیهای عمومی، انتخابات، مردم

سالاری

بخش دوم: حقوق اساسی در قانون اساسی جمهوری اسلامی

اصول بنیادین: اصل حاکمیت الهی، حاکمیت مردمی و نسبت آن دو با یکدیگر، نوع نظام سیاسی، اصل کرامت و آزادی توأم با مسئولیت انسان نهادها و قوای حاکم بر کشور در قانون اساسی

(۱) رهبری و ولایت فقیه: نظریات فقهی در باب تشکیل حکومت، نظریه امام خمینی (ره)

چگونگی نصب و عزل رهبری، شرایط و صفات رهبر، وظائف و اختیارات، رابطه رهبری و
قوای سه گانه حاکم

۲) قوه مقننه: مجلس شورای اسلامی، شورای نگهبان، مجمع تشخیص مصلحت نظام،
حدود اختیارات و وظایف هر کدام

۳) قوه مجریه: رئیس جمهور، هیئت وزیران، نهادها و سازمانهای وابسته، وظایف و
اختیارات

۴) قوه قضائیه، ارکان و سازمانهای آن، وظایف و اختیارات
حقوق اساسی مردم در بخشهای سیاست و اجتماع: جلوههای مشارکت مردمی در
پذیرش نظام، اداره امور، گزینشها، نظارت عمومی بر کارها
حقوق اساسی مردم در بخشهای فرهنگ و اقتصاد
منابع: گزیده‌ای از منابع ذیل:

۱) حقوق اساسی و نهادهای سیاسی، ابوالفضل قاضی

۲) حقوق اساسی، قاسم قاسم‌زاده

۳) حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، سیدمحمد هاشمی

۴) حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، مرتضی نجفی و فرید محسنی

۵) حقوق اساسی در جمهوری اسلامی ایران، سیدجلال الدین مدنی

۶) قانون اساسی جمهوری اسلامی و شرحها و تعلیقه‌های آن

حقوق بین الملل عمومی اسلام

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مبانی اندیشه فقهی در روابط بین الملل و تشریح دیدگاههای اسلام در برابر اصول حاکم بر حقوق بین الملل امروز

سرفصلها:

کلیات: حقوق بین الملل، تعریف، ضرورت و شاخه‌ها، موضوع، تاریخچه، تاریخ تدوین، روابط عمومی بین الملل در اسلام و تاریخ تدوین آن، اهداف حقوق بین الملل
مکتبهای حقوق بین الملل، مکتب حقوقی اسلام در روابط بین الملل
منابع حقوق بین الملل: معاهدات، عادات و عرفها، قوانین و احکام کشورهای متمدن، ...

منابع حقوق بین الملل اسلام

مسائل و موضوعات حقوق بین الملل:

کشور و عناصر تشکیل دهنده آن، ملت و امت، تابعیت، شهروندی

قلمرو و مرز: دیدگاه اسلام، مفاهیم دارالاسلام، دارالحرب، دارالکفر، دارالحدیاد...

مُلک و حاکمیت: مبانی مشروعیت حاکمیت دولتها از منظر فقه اسلامی و عرف

بین الملل

شناسایی و شرایط آن، دیدگاه اسلام در این باره

اصول کلی حاکم بر روابط بین الملل و دیدگاههای اسلام درباره هر کدام:

(۱) اصل همزیستی مسالمت آمیز

- جهاد آزادیبخش، فلسفه جهاد، انواع جهاد، حدود و شرایط آن، عوامل محدود کننده

جهاد، رابطه جهاد با اصل همزیستی.

۲) اصل اعتزال و بی طرفی

۳) اصل نفی سلطه گری و سلطه پذیری

۴) اصل مسئولیت بین المللی، اقسام آن.

۵) اصل عدم مداخله، موارد استثنا

اختلافهای بین المللی و روشهای حل آن: مذاکره، میانجیگری، حکمیت و داوری، سازش، رسیدگی قضایی، مواضع اسلام در هر مورد، مجامع بین المللی حل اختلاف

منابع:

اصلی:

۱) اسلام و حقوق بین الملل عمومی، دفتر همکاری حوزه و دانشگاه ج ۱ و ۲

۲) تحریر الوسيلة، امام خمینی، کتاب الجهاد

فرعی:

۱) حقوق بین الملل اسلامی، سیدخلیل خلیلیان

۲) اسلام و حقوق بین الملل، محمدرضا ضیائی بیگدلی

۳) حقوق بین الملل، مهدی کی نیا،

۴) حقوق بین الملل اسلام، عمیدزنجانی،

۵) حقوق روابط بین الملل در اسلام، محمد حمیدالله، ترجمه مصطفی محقق داماد

حقوق تجارت

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: ۲ واحد

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با نظام روابط تجاری، اصول و قواعد حاکم بر فعالیتهای تجاری، حقوق و مسئولیتهای ناشی از اعمال تجاری اشخاص حقیقی و حقوقی و مقررات ورشکستگی

سرفصلها:

مقدمه شامل: تعریف حقوق تجارت، اهمیت و فوائد حقوق تجارت، تاریخچه حقوق تجارت بین الملل و ایران، ارتباط حقوق تجارت با حقوق مدنی و دیگر شاخه های حقوق و تأثیر متقابل آنها بر یکدیگر

منابع حقوق تجارت: (۱) منابع رسمی: متون قانونی، رویه قضایی؛ (۲) منابع خصوصی: عمل فعالان تجاری، عقاید علمی حقوق تجارت

قواعد کلی حاکم بر فعالیت تجاری: معاملات تجاری ذاتی، تجار (اشخاص حقیقی و حقوقی)، اعمال تجاری

شرکتهای تجاری: تعریف و اقسام شرکتهای، ارکان شرکتهای، انحلال شرکتهای

اسناد تجاری: برات، سفته، چک، بورس، بیمه، حق العمل کاری

ورشکستگی و احکام آن، سازمان تصفیه و اعاده اعتبار

منابع: گزیده ای از منابع ذیل:

(۱) حقوق تجارت، ربیعا اسکینی

(۲) حقوق تجارت، حسن ستوده تهرانی

(۳) حقوق تجارت، حسینعلی کاتبی

آرایش ترمی دروس

جدول زمان بندی شده دروس کارشناسی فقه و مبانی حقوق اسلامی در
 طرح بازنگری (آرایش ترمی دروس)

ترم سوم			ترم دوم			ترم اول		
واحد	عنوان درس	ردیف	واحد	عنوان درس	ردیف	واحد	عنوان درس	ردیف
۴	نحو (۲)	۱	۲	صرف (۲)	۱	۲	تعلیم و تربیت اسلامی	۱
۴	فقه (۱)	۲	۴	نحو (۱)	۲	۳	زبان خارجه	۲
۲	منطق (۲)	۳	۲	تاریخ و سیره پیشوایان	۳	۳	فارسی	۳
۲	قواعد عمومی قراردادها	۴	۲	مبادی خصوصی فقه	۴	۲	تاریخ سیره پیامبر اکرم	۴
۲	تاریخ فقه و اجتهاد اهل سنت	۵	۲	کلیات حقوق	۵	۲	مبادی اصول	۵
۲	آشنایی با تفسیر قرآن	۶	۲	منطق (۱)	۶	۲	صرف (۱)	۶
۲	کلیات علوم حدیث	۷	۲	آشنایی با فلسفه عرفان	۷	۲	مبادی عمومی فقه	۷
۲	حقوق خانواده (۱)	۸	۳	روش تحقیق و مرجع شناسی فقه و اصول	۸	۲	کلام و عقاید اسلامی	۸
۲		۹	۱	جمعیت و تنظیم خانواده	۹			۹
۲۰	جمع واحدها		۲۰	جمع واحدها		۱۸	جمع واحدها	

جدول زمان بندی شده دروس کارشناسی فقه و مبانی حقوق اسلامی در
 طرح بازنگری (آرایش ترمی دروس)

ترم ششم		ترم پنجم				ترم چهارم		
واحد	عنوان درس	ردیف	واحد	عنوان درس	ردیف	واحد	عنوان درس	ردیف
۱	تربیت بدنی (۲)	۱	۱	تربیت بدنی (۱)	۱	۴	نحوه (۳)	۱
۴	فقه (۴)	۲	۲	قرائت و درک متون مطبوعاتی	۲	۴	فقه (۲)	۲
۴	اصول فقه (۳)	۳	۴	فقه (۳)	۳	۴	اصول فقه (۱)	۳
۲	قواعد فقه (۱)	۴	۴	اصول (۲)	۴	۲	آیات الاحکام (۱)	۴
۲	فقه تطبیقی (۲)	۵	۲	آیات الاحکام (۲)	۵	۲	حقوق خانواده (۲)	۵
۲	زبان تخصصی (۱)	۶	۲	اعراب قرآن و حدیث	۶	۲	تاریخ فقه و اجتهاد مکتب تشیع	۶
۲	حقوق جزای عمومی اسلام	۷	۲	فقه تطبیقی (۱)	۷	۲	قرائت و درک متون معاصر	۷
۲	آیین دادرسی مدنی	۸	۲	درس اختیاری (۱)	۸			
۱۹	جمع واحدها		۱۹	جمع واحدها		۲۰	جمع واحدها	

ترم هفتم

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد
۱	اصول فقه (۲)	۲
۲	مبانی استنباط در مسائل مستحدثه	۲
۳	آیین دادرسی کیفری	۲
۴	حقوق جزای اختصاصی اسلام	۴
۵	زبان تخصصی (۲)	۲
۶	فواعد فقه (۲)	۲
۷	درس اختیاری (۳)	۳
۸	مهارتهای ترجمه	۲
	جمع واحدها	۲۰

حقوق جزای اختصاصی اسلام

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: حقوق جزای عمومی اسلام

هدف: آشنایی با مسائل کیفری اسلام، انواع جرایم، کیفرها و مسئولیتها

سرفصلها:

مقدمه: گزارشی کوتاه پیرامون تاریخچه و فلسفه مجازاتها در اسلام و حقوق وضعی، ویژگیهای مجازات در اسلام و اقسام مجازات

حدود و اقسام آن: حدّ زنا، اقسام زنا، توابع زنا، حدّ قذف، لعان، حدّ شرب مسکر، حدّ سرقت، حدّ محاربه، سبّ النّبی، ارتداد و سایر توابع حدود

قصاص: قصاص نفس؛ اقسام قتل و شرایط آنها، تسبیب و مباشرت، اکراه بر قتل یا قطع عضو، شرایط قصاص، راههای اثبات قصاص اعضا و جراحات، کیفیت قصاص.

تعزیر: مفهوم تعزیر، ویژگیها، فرق حد و تعزیر، برخی جرایم تعزیری، (بررسی جرایم نوین: کلاهبرداری، جرایم اداری، جرایم علیه اموال، جرایم اینترنتی...)

دیه یا مسئولیت مدنی: مقادیر دیه در قتل و جنایت بر اعضا، ضمان عاقله و ملاک تشریح آن، کفّارۀ قتل

منابع:

اصلی:

(۱) تحریر الزّوّة، آیتی و امینی، کتاب الحدود و القصاص و الدّیات

(۲) مقارنه و تطبیق در حقوق جزا، علیرضا فیض، فصل یازدهم تا پایان کتاب

فرعی:

(۱) تحریر الوسیلة، امام خمینی (ره)

حقوق جزای اختصاصی اسلام

تعداد واحد: ۴ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: حقوق جزای عمومی اسلام

هدف: آشنایی با مسائل کیفری اسلام، انواع جرایم، کیفرها و مسئولیتها

سرفصلها:

مقدمه: گزارشی کوتاه پیرامون تاریخچه و فلسفه مجازاتها در اسلام و حقوق وضعی،

ویژگیهای مجازات در اسلام و اقسام مجازات

حدود و اقسام آن: حدّ زنا، اقسام زنا، توابع زنا، حدّ قذف، لعان، حدّ شرب مسکر، حدّ

سرقت، حدّ محاربه، سبّ النّبی، ارتداد و سایر توابع حدود

قصاص: قصاص نفس؛ اقسام قتل و شرایط آنها، تسبیب و مباشرت، اکراه بر قتل یا

قطع عضو، شرایط قصاص، راههای اثبات قصاص اعضا و جراحات، کیفیت قصاص.

تعزیر: مفهوم تعزیر، ویژگیها، فرق حد و تعزیر، برخی جرایم تعزیری، (بررسی جرایم

نوین: کلاهبرداری، جرایم اداری، جرایم علیه اموال، جرایم اینترنتی...)

دیه یا مسئولیت مدنی: مقادیر دیه در قتل و جنایت بر اعضا، ضمان عاقله و ملاک

تشريع آن، كفارة قتل

منابع:

اصلی:

(۱) تحرير الرّوضة، آیتی و امینی، كتاب الحدود و القصاص و الدّیات

(۲) مقارنه و تطبیق در حقوق جزا، علیرضا فیض، فصل یازدهم تا پایان کتاب

فرعی:

(۱) تحرير الوسيلة، امام خمینی (رد)

۲) حدود، تعزیرات و قصاص، ابوالقاسم گرگی

۳) قانون مجازات اسلامی

۴) شرح قانون مجازات، عباس زراعت

آئین دادرسی مدنی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مباحث فقهی قضا و شهادت و روشهای نوین دادرسی مدنی

سرفصلها:

مقدمه شامل: پیشینه تاریخی دادرسی در اسلام در عصر پیامبر و خلفا و ادوار بعدی

بخش اول:

دادرسی در فقه اسلامی: مفاهیم، ولایت بر قضا، وجوب تصدی قضا، شرایط قاضی

آداب داوری در اسلام

مراحل دادرسی: معیار تشخیص مدعی از منکر، کیفیت صدور حکم، حکم غیابی،

تعارض دعاوی

ادله اثبات دعوی در فقه: علم قاضی، اقرار، شهادت، سوگند.

شهادت: شرایط شهود، تفصیل حقوق نسبت به شهود، شهادت بر شهادت، رجوع از

شهادت.

اقرار: الفاظ اقرار، شرائط مقرّ، مورد اقرار

سوگند مسقط دعوی یا مثبت حق

بخش دوم:

ادله اثبات دعوی در قانون مدنی

مراحل دادرسی نخستین: شرایط استماع دعوی، دادخواست، جلسه دادرسی، تأمین

دلیل، رسیدگی به دلایل، صدور رأی تجدید نظر و فرجام خواهی

اجرای احکام مدنی (مقدمات اجرا، ترتیب اجرا، توقیف اموال...)

منابع:

اصلی:

۱) تحریر الزّوَضَة، آیتی و امینی بخشهایی از کتاب القضا والشّهادات و الاقرار بر

حسب تفصیل سرفصلها

۲) مجموعه قوانین آیین دادرسی مدنی

فرعی:

۱) تحریر الوسيلة امام خمینی

۲) آشنایی با آیین دادرسی و داوری اسلامی، سیدرضا موسوی

۳) دادرسی در اسلام، احمد سنگلجی

۴) کلیه شروح آیین دادرسی مدنی

آئین دادرسی کیفری

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: آیین دادرسی مدنی

هدف: آشنایی با اصول دادرسی کیفری در اسلام و روشهای نوین دادرسی

سرفصلها:

اصول و مبانی قضا در قانون اساسی جمهوری اسلامی

اصول محاکمات جزایی

صلاحیت محاکم جزایی

قرارهای محدود کننده آزادی

فرجام خواهی از احکام جزایی

اقدامات تأمینی

منابع:

اصلی: آئین دادرسی کیفری و مقدمه آن پیرامون اصول قضا در قانون اساسی

فرعی:

(۱) آشنایی با آیین دادرسی و داوری اسلامی، سیدرضا موسوی

(۲) کلیه شروح آیین دادرسی کیفری

زبان تخصصی (۱)

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: زبان عمومی

هدف: آشنایی با متون و اصطلاحات فقهی به زبان انگلیسی و کسب مهارت لازم جهت مطالعه و تحقیق در متون خارجی.

سرفصلها:

قرائت و ترجمه چند متن منتخب فقهی در بخشهای عبادیات و معاملات و موضوعاتی همچون، نماز، زکات، حج، تجارت، نکاح، ارث، وصیت، حدود، قضا و شهادت و ...
توضیح: ضروری است این درس با مشارکت فعال دانشجویان در امر ترجمه و تحقیق در متون و مقاله نگاری همراه گردد.

منابع: The Encyclopedia of Islam.

